2002, ՄԱՅԻՍ Բ, ԹԻՎ 10 (126)

Քրիստոնյա Հայաստան

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սբ. Պատարագ Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում

Կիրակի՝ մայիսի 26-ին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հրավերով՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո Արամ Ա կաթողիկոսը, որ Հայաստան է ժամանել «Հայաստան-Սփյուռք» երկրորդ համաժողովի առիթով, Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ մայր եկեղեցում մատուցեց Սբ. Պատարագ:

Համաժողովի նախօրեին երկու հայրապետները հայ ժողովրդի մայիսյան պատմական հաղթանակների խորհրդով իրենց ողջույնն ու պատգամը հղեցին աշխարհի տարբեր ծայրերից Հայաստան ժամանած համաժողովի մասնակիցներին՝ հորդորելով նրանց հավատով ու միաբանությամբ լծվել հայրենիքի վերաշինության ու զորացման գործին:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը, ողջունելով Արամ Ա կաթողիկոսին, արարողությանը ներկա հավատացյալ ժողովրդին, իր օրհնությունը տվեց «Հայաստան-Սփյուռք» համաժողովին՝ համոզմամբ, որ «այն դառնալու է կարեւոր հանգրվան հայոց համազգային միաբանության ու ներշաղախ կյանքի»:

Իր հերթին Արամ Ա կաթողիկոսը, մասնանշելով, որ Հայ Առաքելական եկեղեցին մշտապես աղոթել ու պայքարել է հայրենիքի ազատության ու անկախության համար, հավաստեց, որ եկեղեցին շարունակելու է զորավիգ լինել հայրենիքին ու հայրենի պետությանը:

Սրբազան արարողության ընթացքում Գարեգին Բ եւ Արամ Ա կաթողիկոսները կատարեցին Հանրապետական մաղթանք՝ հանուն հայրենիքի անսասանության:

Տես՝ էջ 2

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՔԱՐՈԶԸ ԵՐԵՎԱՆԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Երեւան, 2002 թ. մայիսի 26

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

«Նախանձ տան քո կերիցէ զիս»:

Սիրելի աշխարհասփյուռ զավակներ Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու.

Տիրավանդ այս խոսքի ոգին է համախմբել մեզ Հայրենիքում եւ սուրբ պատարագի արարողությամբ մեկտեղել սրբազան աղոթքի:

Ուրախ սրտով եւ եղբայրական սիրով Մենք ողջունում ենք Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսին, որ «Հայաստան - Սփյուռք» համաժողովի առիթով եկել է Հայրենիք եւ այսօր Երեւանի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ նորակառույց Մայր եկեղեցում մատուցում է սրբազան պատարագ՝ հանուն շինության ու պայծառության ազգիս ու Եկեղեցու, հանուն անսասանության հայոց երկրի ու պետականության:

Հավատի մեր հայր Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի նշխարների առջեւ կանգնած՝ ողջունում եւ սիրո ու միասնության նվիրական պատգամն ու օրհնություն ենք բերում այստեղ ներկա աշխարհական ու հոգեւորական մեր զավակներին եւ ի սփյուռս աշխարհի համայն մեր ժողովրդին, որի լավատեսական հայացքը այս օրերին ուղղվել է դեպի Երեւան, ուր կարոտահայաց Արարատի դիմաց, Ծիծեռնակաբերդի բարձունքում գումարվելու է համահայկական խորհրդաժողովը:

Հայրապետական օրհնությամբ ու գնահատանքով ողջունում ենք պետական այրերին, ինչպես նաեւ Հայաստանում հավատարմագրված դիվանագիտական առաքելությունների ներկայացուցիչներին:

Սիրելի բարեպաշտ հայորդիներ.

Մայիսի 26-ը առանձնակի լույսով է բացվում հայության կյանքում, բացվում է Ավարայրի լուսեպսակով, առ Փրկիչը ու առ հայրենի սրբությունները հավատարմության անշեջ ջերմությամբ, «մահն իմացեալ»-ի հավերժական խորհրդով, որ անեն հայի հոգում 1551 տարի գրում եւ օրհնում է Վարդանը Կարմիր: Բացվում է Սարդարապատի, Ապարանի ու Վանաձորի հերոսամարտերի պանծալի փառքով, որ հյուսեցին մահապարտի հանդերձն առած հայ քաջորդիք, եղեռնահար մեր ժողովուրդը՝ պաշտպանելով Սուրբ Էջմիածինն ու Երեւանը, որպեսզի հնարավոր դառնար Հայաստանի Հանրապետության հիմնադրումը:

Մայիս 26-յան առավոտն այսօր հայոց երկնքում բացվել է նաեւ հուսատվության նոր ճառագումով: Աշխարհի բոլոր կողմերից, Հայաստանի ու Արցախի մարզերից դուք, սիրելիներ, հայրենյաց սերը ձեր սրտերում եկել եք Երեւան՝ մասնակցելու համար խորհրդաժողովի աշխատանքներին: Հայրենիքը այս անգամ կողք-կողքի է բերել մեզ հայոց նոր կյանքի վերաշինության լայն ճանապարհի սկիզբը դնելու առաքելությամբ: Եվ ինչպես Ավարայրի մարտից առաջ հայոց բանակը, այսօր մենք՝ անմահ պատարագի սրբախոս աղոթքով, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի բարեխոսության հայցումով հավաքվել եւ ուխտի ենք կանգնած Աստծո ու մեր նախնյաց առջեւ Երեւանի Մայր եկեղեցու նորաօծ կամարների ներքո: Արդարեւ, այսպիսի սրբազան մի օրվա համար է արեւմտահայ մեծանուն բանաստեղծ, հայրենյաց սիրո ու ազատության երգիչ Շահազիզն ասել.

«Այնտեղ սուրբ կրօն, ազգ միաբան,
Ազատ կամքով ու խղճով,
Այնտեղ Վարդան, անման Վարդան
Իր խմբերի քաջերով»:

Այստե՛ղ են մեր հավատի ու Հայրենիքի համար դարերով ընկած, հայրենի մեր ժառանգության համար դարերով տքնած մեր սուրբ նախնիները եւ Վարդանի շուրթերով այսօր կոչում են մեզ՝ «միայն թե մեր արիությանն ու քաջությանը վատություն չխառնենք»:

Սիրելի բարեպաշտ հայորդիներ:

Պակաս քաջություն, նվիրում ու զոհողություն չպիտի պահանջվի այսօր մեզանից Հայաստանի ու Արցախի շինության ու հզորացման, Սփյուռքում հայ կյանքի զորացման ծառայության մեջ: Հիշենք վերստին եւ ամրագրենք մեր հոգում, որ հավատն է մեր ծառայության՝ մեր զինվորության գլխավոր զենքը, եւ միասնությունը՝ նրա ուժը: Աստվածապաշտությունից եւ առ Տերը հավատից են բխում մեր հույսն ու վստահությունը ապագայի հանդեպ, մեր սերը միմյանց, մեր Եկեղեցու ու Հայրենիքի հանդեպ, որով մեզ համար սիրելի ու հեշտ են դառնում նաեւ մեր պարտականությունները: Հավատով ու սիրով զոդված միասնությունից են ծնունդ առել մեր բոլոր հաղթանակները, նաեւ՝ Հայոց Մեծ Դարձի 1700-ամյակի խորհրդանիշ այս սուրբ եկեղեցին, որ կառուցված է հայաստանաբնակ ու Սփյուռքի հայորդյաց միասնական կամքով ու ջանքերով՝ իբրեւ վկայություն մեր ժողովրդի նորոգ հավատի իր խաղաղ ու միացյալ կյանքի շինության ճանապարհին, որը շարունակությունն է մեր բոլոր Ավարայրների ու Սարդարապատների, Արցախի ազատամարտի, Հայաստանի անկախության վերահաստատման:

Վաղը կայանալու է հանդիսավոր բացումը «Հայաստան-Սփյուռք» համաժողովի: Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի նշխարների առջեւ այսօր հաստատենք մեր ուխտը «Նախանձ տան քո կերիցէ զիս» վճռականությամբ, որպեսզի զորացած՝ հավատի ու միասնության մեր սուրբ ուխտը իր նոր մարմնավորումները գտնի մեր ծրագրերում ու գործերում:

Մենք հայրաբար օրհնում ենք «Հայաստան-Սփյուռք» երկրորդ համաժողովի գումարման նախաձեռնությունը՝ հավատով, որ այն դառնալու է կարեւոր հանգրվան հայոց համազգային միաբանության ու ներշաղախ կյանքի:

Հայրենապաշտության լույսով փառազարդ այս օրը հայրենակերտումի իղձով ու հայցով միախառնենք մեր աղոթքները «վասն հաւատոյ, վասն հայրենեաց» մեր հողում հանգած բյուր աղոթքներին եւ մայիս 26-ի ոգեղեն խորհրդով հավատարմության ու միասնության նոր պատգամն առնենք: Հայցենք Բարձրյալից, որ հեղի մեր մեջ Ճշմարտության Իր Սուրբ Հոգին, որպեսզի մեր ներսից կենդանի ջրերի գետերը բխեն եւ պտղաբերվելով մեր նորոգ հավատից, եւ ուժականություն առնելով մեր միասնությունից, ողողեն հայոց նոր կյանքի բոլոր անդաստանները:

Թող «Հայաստան-Սփյուռք» համաժողովը «Նախանձ տան քո կերիցէ զիս» ոգով, կյանք իմացյալի գաղափարականով նոր լույսեր հավելի մայիսյան հաղթանակների խորհրդին:

Թող Աստծո Արդար Աջը պահապան լինի մեր Հայրենիքին, մեր Սուրբ Եկեղեցուն եւ ժողովրդին:

Սիրով հրավիրում ենք շնորհազարդ մեր եղբորը՝ Արամ Ա Կաթողիկոսին իր պատգամը տալու ու մաղթանքը փոխանցելու ուխտավորոց մեր աղոթքի առիթով:

Շնորհք Աստուծոյ եղիցի ընդ մեզ այսօր եւ միշտ. ամէն:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Կանադայի խորհրդարանականներին

Մայիսի 16-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Կանադայի խորհրդարանի Կանադա-Հայաստան բարեկամության խորհրդարանական խմբի անդամներին՝ Կանադայում Հայաստանի դեսպան Արա Պապյանի ուղեկցությամբ։

Վեհափառ Հայրապետը ողջունեց երկու երկրների միջեւ առկա բարեկամությունը՝ նշելով նաեւ Կանադայի իշխանությունների կողմից կանադահայ համայնքի նկատմամբ ունեցած ջերմ վերաբերմունքը, ինչի ականատեսն է եղել նախորդ տարի Կանադա կատարած հովվապետական այցի ընթացքում։

Վեհափառ Հայրապետը գոհունակությամբ նշեց, որ կանադահայերը՝ իբրեւ երկրի լիարժեք քաղաքացիներ, ոչ միայն իրենց մասնակցությունն են բերում Կանադայի հասարակական-քաղաքական կյանքին, այլեւ Հայ եկեղեցու շուրջ համախումբ՝ կարողանում են կազմակերպել իրենց ազգային-եկեղեցական կյանքը։

Խոսվեց նաեւ Կանադայի խորհրդարանի կողմից հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցի մասին։ Ինչպես նշեցին հյուրերը, խմբի անդամները որոշակի քայլեր են ձեռնարկում այդ ուղղությամբ, եւ առաջիկայում առանձին անդամների կողմից համապատասխան օրինագիծ կներկայացվի խորհրդարան։ Վեհափառ Հայրապետը կարեւոր ու էական նկատեց ցեղասպանության ճանաչումը՝ այն համարելով իբրեւ համամարդկային ողբերգություն, որը նույնչափ դատապարտելի է, որքան՝ ահաբեկությունը։

Հանդիպման ավարտին հյուրերը Վեհափառ Հայրապետին նվիրեցին Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի առիթով Կանադայում հրապարակված նամականիշի մեծադիր նկարը՝ Կանադա-Հայաստան խորհրդարանական խմբի անդամների ստորագրություններով։

Հոգեհանգստյան արարողություն՝ ի հիշատակ Սարդարապատի հերոսների

Մայիսի 22-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հանդիսապետությամբ եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբան հայրերի մասնակցությամբ մայր տաճարում՝ Իջման Սբ. Սեղանի առջեւ, կատարվեց հոգեհանգստյան արարողություն՝ ի հիշատակ 1918 թ. Սարդարապատի ճակատամարտի հերոսների։

Պատմական այս ճակատամարտը շրջադարձային եղավ հայ ժողովրդի կյանքում՝ դնելով Հայաստանի առաջին Հանրապետության հիմքերը։

Անուրանալի է Սբ. Էջմիածնի եւ հոգեւորականության դերը պատմական այս ճակատամարտում։ Հուսահատ ու անելանելի թվացող իրավիճակում, երբ քաղաքական այրերը հորդորում էին Ամենայն Հայոց Գեւորգ Ե կաթողիկոսին լքել Մայր Աթոռն ու ավելի ապահով վայրեր մեկնել, Հայոց Հայրապետը, հակառակ այդ հորդորների, ռազմի կոչով եռանդ ու ոգի հաղորդեց հայ ժողովրդին։ Ավելի քան 500 հոգեւորական դարձավ ռազմի զինվոր եւ սուրբ խաչը ձեռքին՝ առաջնորդեց մահապարտների գունդը՝ ապահովելով պատմական հաղթանակը։

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Կորեայի դեսպանին

Մայիսի 18-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Հայաստանում Կորեայի նորանշանակ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Չոն Տե-Իկին (նստավայրը՝ Մոսկվա)։

Վեհափառ Հայրապետը ողջունեց պրն. Չոն Տե-Իկի առաքելությունը Հայաստանում՝ վստահություն հայտնելով, որ նորանշանակ դեսպանի ջանքերով առավել են զարգանալու Կորեայի հետ ձեւավորված հարաբերությունները ինչպես տնտեսական, այնպես էլ մշակութային ոլորտներում։

Հանդիպման ընթացքում Վեհափառ Հայրապետն անդրադարձավ Հայ եկեղեցու, հայոց հոգեւոր կենտրոն Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի 1700-ամյա պատմությանն ու առաքելությանը։ Պրն. դեսպանը, կարեւոր նկատելով Հայ եկեղեցու դերը ժողովրդի կյանքում, Վեհափառ Հայրապետին ներկայացրեց նաեւ իր երկրի կրոնական կյանքը։ Ինչպես նշեց դեսպանը, Կորեայում, ավանդական բուդդիզմի կողքին, ապրում են բազմաթիվ քրիստոնյաներ, որոնք կազմում են բնակչության շուրջ 50 տոկոսը։

Գաբրիելա Նասֆեթերի «Լուսո նշանը» իր հերթական հանգրվանը գտավ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի Գանձատանը

Մայիսի 22-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի «Ալեք եւ Մարի Մանուկյան» գանձատանը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի նախագահությամբ բացվեց գերմանացի արվեստագետ Գաբրիելա Նասֆեթերի «Լուսո նշան» ստեղծագործության ցուցադրությունը։

«Լուսո նշանը» նրբաթել եւ թափանցիկ գործվածքից ստեղծված 4 բուրգերի համադրություն է, որն ըստ ցուցադրության սրահի ճարտարապետական ձեւի՝ կարող է ներկայացվել տարբեր կերպերով՝ մշտապես արտացոլելով բնական լույսը։ Գանձատան կամարների ներքո ավելի քան 6 մ բարձրությամբ «Լուսո նշանը» կրկնում է Լոնդոնի Սբ. Հակոբ եկեղեցում ներկայացված բուրգերի համադրությունը։

«Սբ. Հոգու էջքի ներկայությունը խորհրդանշող արվեստի այս գործը մեկ անգամ եւս ընդգծում է Սբ. Հոգու կենսարար եւ կենդանարար դերը մարդկության կյանքում, որպեսզի մարդ կարողանա լուսո այս պրիզմաների միջով իր հայացքը երկինք ուղղել, որտեղից գալիս են հույսի եւ բարու, հարատեւության եւ հաղթանակի միակ եւ իրական խոստումները»,- բացման խոսքում ասաց Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի թանգարանների տնօրեն Տ. Փառեն եպս. Ավետիքյանը։

Ցուցադրության բացմանը ողջույնի եւ գնահատանքի խոսքով հանդես եկան նաեւ ցուցադրության կազմակերպիչ, Բեռլինի մայր տաճարի արվեստի ծառայության տնօրեն հայր Մանֆրեդ Ռիխտերը, ստեղծագործության հեղինակ Գաբրիելա Նասֆեթերը, արվեստաբան

Հրավարդ Հակոբյանը։ Իսկ Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի սաների երգչախումբը Սբ. Հոգուն նվիրված շարականների երգեցողությամբ առավել ընկալելի էր դարձնում ներկայացված աշխատանքը։

Նախորդ երկու տարիների ընթացքում «Լուսո նշանը» արդեն ցուցադրվել է Փարիզի, Բեռլինի, Լոնդոնի, Երուսաղեմի, Կ. Պոլսի (Ստամբուլ), Ստրասբուրգի եւ այլ քաղաքների նշանավոր տաճարներում։ Մայր Աթոռի ցուցադրությունը նվիրվում է Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակին եւ հայոց հավատքի հայր սբ. Գրիգոր Լուսավորչին։

Ինչպես տեղեկացրեց Մանֆրեդ Ռիխտերը, «Լուսո նշանը», կաթոլիկ եկեղեցու առաջարկով, իր վերջին հանգրվանը կգտնի Երուսաղեմում։ Այստեղ նախատեսվում է նաեւ բացօթյա ցուցադրություն Երուսաղեմի Սբ. Հակոբյանց վանքում։

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Սերգեյ Միրոնովին

Մայիսի 23-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի Դաշնության Դաշնային ժողովի Դաշնության խորհրդի նախագահ Սերգեյ Միրոնովին եւ նրա գլխավորած պատվիրակությանը՝ ՀՀ ԱԺ նախագահ Արմեն Խաչատրյանի ուղեկցությամբ։

Վեհափառ Հայրապետը, ողջունելով հյուրերին, ուրախություն հայտնեց, որ շարունակվում ու օրավուր զորանում են երկու երկրների միջեւ բարեկամության բարի ավանդույթներն ինչպես պետական, այնպես էլ եկեղեցական մակարդակներում՝ նշելով, որ դարավոր այդ բարեկամությանը մշտապես իր նպաստն է բերել նաեւ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածինը։ Նորին Սրբությունն իր մասնավոր ուրախությունը հայտնեց Ռուս Ուղղափառ եկեղեցու հետ առկա եղբայրական ջերմ կապերի առիթով, որի արտահայտություններից մեկը կդառնա ռուսական այն նոր եկեղեցին, որ առաջիկայում վեր է հառնելու քաղաքամայր Երեւանում։

Պրն. Միրոնովը եւս կարեւորեց եկեղեցիների եւ հոգեւոր առաջնորդների դերը ժողովրդի կյանքում։ Այս առիթով ռուսաստանցի հյուրն իր շնորհակալությունը հայտնեց Վեհափառ Հայրապետին հայ-ռուսական բարեկամության ամրապնդմանը բերած նպաստի, ինչպես նաեւ խաղաղասիրական գործունեության համար։ Վերջինիս առիթով պրն. Միրոնովը չափազանց կարեւոր նկատեց ղարաբաղյան հակամարտությունը խաղաղ ճանապարհով լուծելուն ուղղված Հայոց Հայրապետի ջանքերը, որին եւ միտված է հայ եւ ադրբեջանցի հոգեւոր առաջնորդների միջեւ սկսված երկխոսությունը։

«Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշան՝ Հայ եկեղեցու բարերարներին

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հայրապետական կոնդակով Հայ եկեղեցու «Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ» բարձրագույն շքանշան է շնորհվել Հայ եկեղեցու բարերարներ տեր եւ տիկին՝ Չարլզ եւ Գրեյս Փինեճյաններին, Սարգիս եւ Հռութ Բեդեւյաններին, Նուբար եւ Անիտա Չեսուրյաններին՝ ի գնահատություն նրանց եկեղեցաշեն ու ազգանվեր գործունեության։ Տեր եւ տիկին՝ Ռոբերտ եւ Ջուլիետ Աբելյանները պարգեւատրվեցին հայրապետական օրհնության եւ գնահատանքի գրով։

Մայիսի 23-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում՝ Վեհարանի հանդիսությունների սրահում, այս առիթով տեղի ունեցավ հանդիսություն, որի ընթացքում Վեհափառ Հայրապետը բարձրագույն պարգեւներն ու օրհնության գրերը հանձնեց մեծանուն բարերարներին՝ երախտագիտությամբ նշելով. «Եկեղեցին կանգուն ու պայծառ է իր բարեպաշտ զավակների ներկայությամբ, ովքեր բարի գործերով վկայում են իրենց հավատարմությունը Փրկչին, ազգին ու հայրենիքին»։

Ամերիկաբնակ բարերարները, ի թիվս ազգաշեն եւ եկեղեցաշեն բազմաթիվ գործերի, իրենց կարեւոր ներդրումն են ունեցել Սեւանի Վազգենյան հոգեւոր դպրանոցի հաստատման ու կայացման գործում։ Ինչպես նշված է Վեհափառ Հայրապետի սրբատառ կոնդակում. «Հայաստանի անկախության հետ ծնունդ առած հոգեւոր կրթօջախն այսօր իր շրջանավարտներով լրացնում է գիտակ ու նվիրյալ հոգեւորականների շարքերը Հայ եկեղեցու անդաստանում»։ Երջանկահիշատակ Վազգեն Ա կաթողիկոսի անունը կրող դպրանոցը տվել է արդեն շրջանավարտների հինգ սերունդ, որ սպասավորում է Հայաստանի եւ արտերկրի հավատավոր հայ ժողովրդին։

«Անչափ հպարտ ենք մեր ժողովրդի զավակներով, որոնք գիտեն իրենց վաստակը շաղախել հայ եկեղեցականների աշխատանքին եւ բարիքներ ստեղծել՝ իբրեւ երաշխիք մեր գոյության եւ մեր հարատեւության»,- ասաց Վեհափառ Հայրապետը՝ իր գնահատանքը հղելով բարերարներին։

Հանդիսությանը ներկա էին ԱՄՆ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան տիար Ջոն Օրդվեյը, թեմակալ առաջնորդներ, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի միաբաններ եւ բարեպաշտ հայորդիներ։

Հանդիսությանը գեղարվեստական հայտագրով հանդես եկան Վազգենյան հոգեւոր դպրանոցի սաները, Արաբկիրի հայորդյաց տան կամերային նվագախումբը եւ Նորքի հայորդյաց տան «Հայկազունք» երգչախումբը։

Տես էջ 3

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ՍՓՅՈՒՌՔ» ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Երեւան, 2002 թ. մայիսի 27

Մեծարգո Նախագահ Հայաստանի Հանրապետության
Սիրելի Վեհափառ եղբայր
Սիրելի հայորդիներ

Հուսառատ խնդությունը Մեր հոգում՝ Հայրապետական սիրով ողջունում ենք համահայկական խորհրդաժողովի պատվարժան մասնակիցներին: Հայոց հոգեւոր կենտրոնից բերում ենք Ձեզ Միածնակառույց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի օրհնությունը:

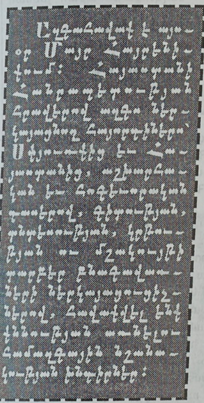

Փառք Տիրոջը, որ պարգեւում է մեզ շնորհը հայրենի խաղաղ երկնքի ներքո գումարվելու հայրենյաց սիրո միասնությամբ: Այս հավաքը, արդարեւ, ուզում ենք կոչել «աշխարհաժողով»՝ այն բառով, որով վաղնջական օրերում կոչվում էր հայոց խորհրդակցական հավաքը: Հայոց աշխարհաժողովը Նպատ լեռան լանջին, Արտաշատում, Վաղարշապատում, թե մեկ այլ մայր քաղաքում, միշտ գումարվել է հայրենական կյանքի ամենամեծ անհրաժեշտությունների, վճռական որոշումների, շրջադարձային ժամանակների թելադրանքով: «Եղեւ աշխարհս..., միակամ, միաբան ինքնութեամբ», «իբրեւ զմի տուն երեւեցուցեալ միախոհ, միահաւատ ճշմարտութեամբ», ասում է Ագաթանգեղոսը պատմական այն մեծ ու հեղափոխիչ ժամանակի մասին, որի օրհնյալ պտուղները՝ իբրեւ հայոց մշակույթ, հայ հոգու եւ ոգու հաղթանակ, զարդարում ու փառավորում են մեր ժողովրդի անցած ուղին եւ կապում մեզ հավերժի հետ: Այսօր, այո, հայ կյանքի վճռորոշ ժամանակներից մեկն է, երբ մենք պատասխան պիտի տանք ազգային մեր կյանքը հուզող, հրատապ լուծումների կարոտ շատ հարցերի, որ պահանջում են մեր միացյալ կամքն ու ջանքերը: Եվ ի՞նչը պիտի խանգարի մեզ ունենալու այդ կամքը եւ դրսեւորելու այն:

Ազատասեր Հայկով «միաբանի եւ միալեզու», հավատի մեր հայր Սուրբ Լուսավորչով մեկ ու միահավատ ազգս որդեգրել է նաեւ իր առաքելության մեկությունը, որով դիմակայել է պատմության չարաղետ բոլոր շրջադարձերին: Այսպես հավաքվածներս դասագրքերով չէ միայն, որ գիտենք Հայաստանում ազգային պետականության կորստից հետո ավարառու ցեղերից հալածված մեր նախնյաց, հայրենի հողից բռնությամբ քշված բազմահազար գաղթականության ճանապարհների եւ հայկական գաղթօջախների մասին: Մենք այդ ամենը գիտենք իբրեւ մեր ընտանիքների կենսագրություն, գիտենք իբրեւ բովանդակություն հայ գրականության ու արվեստի՝ լեցուն ավերի ու հալածանքի ողբերով, պանդխտության ու հայրենյաց կարոտի՝ «Կռունկ, ուստի՞ կուգաս, մեր Հայրենիքեն խապրիկ մը չունի՞ս» երգերով, որ մեր մայրերը երգել ու այսօր էլ երգում են իրենց զավակների օրորոցի մոտ: Մենք հիշում ենք, որ մշեցի ենք, սասնեցի ու սեբաստացի, երզնկացի, կարինցի ու վանեցի: Մեր հիշողությունը հարյուրամյակներով հալածված, ասպանդական դարձած եւ կամ սեփական տան մեջ յաթաղանով սրախողխող մեր պապերի ու հայրերի արյուն - արցունքով, հառաչանքով ու բողոքով է գրված: Մեր պատմությունը մեր սրտերում քանդակված-դաջված է նաեւ ազատագրական պայքարի ձգտումներով, ախոյաններով, հայրենի ու անհայր հազարավոր քաջերի, նահատակ հերոսների անուններով: Այն գրված է քանդված տունը վերակառուցելու, հայրենի ծուխը ծխալու, հայրենի մշակույթ ծաղկեցնելու հայրենասիրությամբ, որի առանցքում հայ հոգուց անջնջելի Արարատն է՝ ժայռացած մեր ինքնությունը, խորհրդանիշը մեր Հայրենիքի ու արդար դատի եւ Սուրբ Էջմիածինը՝ խորին խորհուրդը մեր լինելության: Այս տեսիլքով, այս հավատով ու գիտակցությամբ հայկական գաղթօջախներում եւ «որդի ու որդի», բայց նաեւ «հույսի ու լույսի երկիր» մեր Հայրենիքում մեր նախնիք շարունակեցին եկեղեցիներ կառուցել, դպրոց եւ մշակութային հաստատություններ բացել, գրքեր տպագրել, գիտություն ու արվեստ զարգացնել: Հեռավոր Հնդկաստանից մինչ Եվրոպա ու Ամերիկա շնչեց ու ապրեց հայ կյանքը, ծաղկեց հայ մարդու ստեղծագործ տաղանդը: Հայ լինելը միայն օգնեց մեր ժողովրդի զավակներին հարգված ու վստահելի անդամները դառնալու իրենց ընդունած երկրների, ազնվորեն ծառայելու իրենց նոր Հայրենիքների պետականությանն ու հասարակական կյանքին, իսկ հարկ եղած ժամանակ հավատարմորեն պաշտպանելու նրանց ազատությունը:

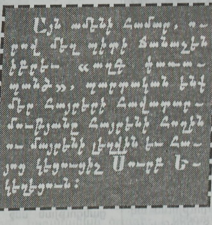

Այսօր Հայրենիքից սփռվող «խարիսխը» ազատությունն է, Հայաստանի անկախ Հանրապետության եւ ազատ Արցախի պանծալի գոյության իրողությունը: Հայոց պետականության վերահաստատման մեր ուրախությունը, սակայն, ստվերվում է երկրում շարունակվող գործազրկությամբ, Հայրենիքից հարկադրյալ ու ինքնակամ արտագաղթով: Մի կողմից ճնշող կարիքը, մյուս կողմից այլազան չարաշահումները մտահոգիչ են իրենց ետեւից բերող անվստահությամբ ու միմյանցից օտարացմամբ, եւ ակամայից թվում է, թե մեզ համար թանկ չէ մեր պետականությունը՝ հանուն որի վճարել ենք մեր զավակների արյամբ ու դիմացել այդքան զոհողությունների: Ամենամեծ վտանգը, որ կարող է սպառնալ ազգին եւ հասարակությանը, բարոյական ուժերի կորուստն է: Արդիականության հոգեզուրկ ընթացքների ու մեր դժվարությունների առջեւ՝ Հայաստանում, թե Սփյուռքում մենք առիթն ունենք անհանգստանալու հոգեւոր-բարոյական արժեքների խաթարումից, քրիստոնեական-ազգային ոգու, ավանդի ու ինքնության նվազումից, երբ ճանապարհը դառնում է դեպի փակուղի առաջնորդող անձնակենտրոն ուղին:

Համաժողովի մասնակիցներիս պարտքն է այսօր Հայրենիքից դեպի աշխարհի բոլոր կողմերը հնչեցնել ի մի գալու, միաբանվելու հրավերը եւ խորհել, թե ինչպես միավորենք մեր ուժերը հանուն Հայրենիքի ապահովության, կայունության ու առաջընթացի, Արցախյան խնդրի կարգավորման ու հայ դատի ճանաչման, ինչպես համագործակցենք, ինչպես գործնականում իրական դարձնենք այն ծրագրերն ու մտածումները, որ ունենք, որպեսզի երկիրը հայրենին՝ պետականությամբ, գիտությամբ ու մշակույթով զորեղ, առողջ ու կենսունակ հասարակական կյանքով, քաջարի բանակով պաշտպանված՝ միշտ լինի փարոսը հայության եւ շեն ու գրկաբաց տունը հայրական: Որպեսզի հայոց Սփյուռքում չլռի երբեք Մաշտոցի հզոր ու հավատաբույր լեզուն, որպեսզի ամենուր հայրենյաց ավանդները դառնան մեր զավակների օրհնյալ ու երջանիկ կյանքի ակունքը:

Փառք Բարձրյալին, Սփյուռքը նոր օրհնություն դարձավ հայ կյանքին՝ հակառակ, որ իբրեւ անեծք աշխարհացրիվ սփռեցին մեր ժողովրդին: Մեր ապագան Հայրենիքի եւ Սփյուռքի ներդաշնակ ընթացքն է: Մենք մեկ առաքելություն ունենք ու մեկ ճանապարհ: Միասին պիտի լինենք, որ արագափոփոխ մեր ժամանակներում Հայրենիքն ու Սփյուռքը՝ հզոր, ազդեցիկ ու կենսունակ, նեցուկ լինենք միմյանց: Արդարեւ, ի՞նչն է պակասում մեզ. պատմության օրինա՞կը, թե՞ դասը, երկիր շենացնելու ու մշակույթ զարգացնելու փո՞րձը, հոգու կորո՞վը, թե՞ մտքի թռի՞չքը:

Իբրեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետ, ուզում ենք անդրադառնալ, որ մեր նոր կյանքի լայնահուն այս ճանապարհին Մենք տեսնում ենք Հայ Եկեղեցու որոշակի դերակատարությունը՝ անկախ եկեղեցական կյանքում իր ունեցած բոլոր դժվարություններից: Պետականության բացակայության ծիգ դարերում Հայ Առաքելական Եկեղեցու ձայնն է միավորել մեր ժողովրդին: Հայ Եկեղեցին է համազգային այն կառույցը, որ իրականացնում է աշխարհասփյուռ հայոց կյանքի շաղկապման մեծ առաքելությունը: Այսօր ազգ ու Հայոց Եկեղեցի մեկությունը պիտի զորանա Հայոց պետության միությամբ: Օրը եկել է, բարին՝ հետը: Աշխարհաժողով է հայոց: Ազգահավաք է Ծիծեռնակաբերդի բարձունքում, ուր հառնում է Եղեռնի մեր նահատակների հիշատակը ոգեկոչող կոթողը, որը ամփոփում է նաեւ հայոց նահանգների, եւ Հայաստան-Սփյուռք միասնության խորհուրդը: Այսօ՛ր պիտի լինենք իբրեւ մի տուն, միակամ ու միախոհ, միմյանց մրցակից միայն հայրենասիրության դաշտում: Հայրենասիրությունը պարտք չէ, այլ՝ մարդու բնական հատկություն, մարդկային էություն, մարդկային երջանկություն: Հայրենասիրությունը շնորհ է, քանզի կարող է լինել, երբ մեր հոգում կա Աստված, Հայրենիք ու հայրենյաց սրբություններ: Փառք Բարձրյալին, այդ մեծ ժառանգության տերն ենք մենք: Արդ, Աստծո առաջ, մեր անցյալի ու գալիքի առաջ արդար լինենք մեր ներկայով:

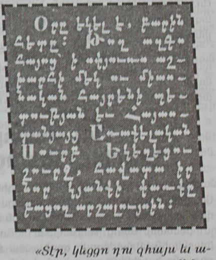

«Տէր, կեցցո դու զհայս եւ սրա զնուա պայծառ». ամեն:

Գերագույն Հոգեւոր Խորհրդի երկօրյա նիստ՝ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում

Մայիսի 29-30-ը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի նախագահությամբ տեղի ունեցավ Գերագույն հոգեւոր խորհրդի հերթական նիստը:

Երկօրյա նիստերի ընթացքում ԳՀԽ-ն քննարկեց եկեղեցական մի շարք ներքին հարցեր:

Սբ. Էջմիածնի Մայր Տաճարը, որի օծումը կատարվել է 303 թվականին, եկող տարի բոլորում է իր 1700-ամյակը: Այս առիթով ԳՀԽ-ն առաջարկեց պատշաճ կերպով նախապատրաստվել մայր տաճարի նավակատիքի հոբելյանին:

Անդրադառնալով Հայ եկեղեցու կանոնադրության խնդրին՝ ԳՀԽ-ն անհրաժեշտ գտավ շարունակել կանոնադրության նախագծի լրամշակման աշխատանքները:

Կարեւոր նկատվեց միաբանների պատրաստվածության եւ նրանց ուսումնառության հարցը: Տեղեկացվեց, որ ներկայումս 11 երիտասարդ միաբաններ շարունակում են հոգեւոր կրթություն ստանալ արտերկրի տարբեր բարձրագույն կրթական հաստատություններում: Առաջիկայում նրանց կմիանան եւս 8 միաբաններ:

Ժողովի ընթացքում ԳՀԽ անդամներն իրենց տպավորությունները կիսեցին նաեւ մայիսի 27-28-ը տեղի ունեցած «Հայաստան-Սփյուռք» համահայկական երկրորդ համաժողովի վերաբերյալ՝ բարձր գնահատելով համայն հայությանը միավորող ու մայր հայրենիքի զորացմանն ուղղված համաժողովի աշխատանքները:

Վեհափառ Հայրապետին նախապես տեղեկացրած լինելով՝ նիստի աշխատանքներին չէին կարողացել իրենց մասնակցությունը բերել ԳՀԽ-ի ատենապետները՝ Երուսաղեմի եւ Կ.Պոլսի հայոց պատրիարքները: Նիստն ատենապետեցին ժողովին ներկա ԳՀԽ ավագագույն անդամները՝ Տ. Զավեն արք. Չինչինյանը եւ Տ. Վաչե արք. Հովսեփյանը:

Տես էջ 4

Վանաձորի առաջնորդանիստ եկեղեցու հողօրհնեքը

Մայիսի 24-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի միաբան հայրերի ուղեկցությամբ այցելեց Գուգարաց թեմ՝ կատարելու Վանաձորի առաջնորդանիստ եկեղեցու հողօրհնեքը: Վեհափառ Հայրապետի շքախմբում էին նաեւ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի մի խումբ բարերարներ, որոնց թվում՝ կառուցվելիք եկեղեցու բարերարներ տեր եւ տիկին Սարգիս եւ Հռութ Բեդեւյանները, այս օրերին Մայր Աթոռում գտնվող տեր եւ տիկին Չարլզ եւ Գրեյս Փինեճյանները, սիար Նուբար Ջեւուրյանը, տեր եւ տիկին Ռոբերտ եւ Ջուլիետ Աբելյանները, Տ. Գառնիկ քահանա Հալաճյանը, անգլիաբնակ տեր եւ տիկին Ջորջ եւ Դայանա Քյուրքչյանները:

Լոռու մարզի սահմանագլխին Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին Գուգարաց թեմի առաջնորդ Տ. Սեպուհ եպս. Չուլջյանը, Լոռու մարզպետ Հ. Քոչինյանը, Վանաձորի քաղաքապետ Ս. Դարբինյանը, մարզային եւ քաղաքային իշխանությունների ներկայացուցիչներ:

Հայրապետական մասնավոր խոսք հղեց նաեւ տեր եւ տիկին Բեդեւյաններին, որոնց նյութական ու բարոյական աջակցությամբ Վանաձորում հիմնվելու է նաեւ հայորդյաց տուն, առողջապահական կենտրոն եւ բարեգործական ճաշարան:

«1918 թ. մայիսյան այս օրերն էին, երբ Ղարաքիլիսայի ձեր հայրերն ու մայրերը կանգնած էին այստեղ հայրենյաց սրբազան մարտը մղելու, հայրենի հողը պաշտպանելու: Իսկ այսօր Աստված մեզ առաջնորդել է այստեղ մեր բարերար զավակների հետ, որպեսզի այս հողի մեջ թափված արյամբ շաղախ դարձնենք նաեւ մեր աղոթքն ու օրհնությունը, որպեսզի նվիրագործված այս հողի վրա վեր հառնի սրբազնասուրբ եկեղեցին հայոց, որ ինչպես այն օրերին, այնպես էլ մեր գոյության ողջ ընթացքին պահել, պահպանել ու այսուհետ էլ պիտի պահի ու պահպանի մեր բարեպաշտ ժողովրդին ու հողը հայրենին»,- հայրապետական իր խոսքը ուղղելով վանաձորցիներին՝ ասաց Հայոց Հայրապետը՝ վստահությամբ, որ նոր եկեղեցու օրհնության

Վանաձորում հայրապետական շքախմբին դիմավորեց հավատացյալների խանդավառ բազմությունը: «Հրաշափառի» երգեցողությամբ Նորին Սրբությունն առաջնորդվեց քաղաքի այն վայրը, ուր առաջիկայում վեր է հառնելու առաջնորդանիստ շքեղ եկեղեցի:

Հայոց Հայրապետի հանդիսապետությամբ կատարվեց հողօրհնեքի արարողություն, որից հետո Նորին Սրբությունը, թեմակալ առաջնորդն ու Վեհափառ Հայրապետին ուղեկից բարերարները բահերի առաջին հարվածներով ազդարարեցին եկեղեցու կառուցման հողային աշխատանքների սկիզբը:

Հողօրհնեքի առիթով Վեհափառ Հայրապետին ու հավատացյալ ժողովրդին գոհաբանական ու երախտիքի խոսք հղեց թեմակալ առաջնորդը: Սեպուհ սրբազանը շնորհակալ ներքո բարեպաշտ վանաձորցին առավել եւս նախանձախնդիր կլինի հայրերի հավատքի զորացմանը:

Արարողության ավարտին Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբով այցելեց Վանաձորի թիվ 6 միջնակարգ դպրոց, ուր կատարվեց դպրոցականների նկարչական ցուցահանդեսի բացում:

Այստեղից շքախումբն ուղեւորվեց Վանաձորի Սբ. Աստվածածին եկեղեցի, ուր համատեղ աղոթքից հետո Նորին Սրբությունն ականկուռ լանջախաչ շնորհեց Տ. Գառնիկ քահանա Հալաճյանին՝ ի գնահատություն Հայ եկեղեցուն բերած երկարատեւ ու նվիրյալ ծառայության:

Նույն օրը Հայոց Հայրապետը եղավ նաեւ թեմի առաջնորդարանում:

Հայ Կաթոլիկ Եկեղեցու պետ Ներսես Պետրոս XIX-ը Մայր Աթոռում

Մայիսի 29-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց «Հայաստան-Սփյուռք» երկրորդ համաժողովի առիթով Հայաստան ժամանած Հայ կաթողիկե եկեղեցու կաթողիկոս-պատրիարք Ներսես Պետրոս XIX-ին եւ նրա գլխավորած պատվիրակությանը:

Ամենայն Հայոց Հայրապետն ու Հայ Կաթոլիկ եկեղեցու պետն իրենց գոհունակությունը հայտնեցին համաժողովի գումարման առիթով՝ այն դիտարկելով իբրեւ աշխարհասփյուռ հայությանը հայրենիքի շուրջ համախմբելու կարեւոր քայլ:

Զրույցի ընթացքում Նորին Սրբությունը նշեց Հռոմի Կաթոլիկ եկեղեցու հետ բարեկամական կապերը՝ վստահությամբ, որ նոր հազարամյակում էկումենիկ հարաբերությունների ընթացքն իր բարի արդյունքներն է բերելու: Վեհափառ Հայրապետն իր գնահատանքը հայտնեց նաեւ Մխիթարյան միաբանության հայրերի հայանպաստ գործունեությանը:

◆◆◆

Նույն օրը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ՌԴ Անվտանգության խորհրդի նախագահ Վլադիմիր Ռուշայլոյին՝ ՀՀ Անվտանգության խորհրդի նախագահի, պաշտպանության նախարար Սերժ Սարգսյանի ընկերակցությամբ:

Ինչպես նշեց պրն. Ռուշայլոն, իր համար ավանդույթ է դարձել Հայաստան յուրաքանչյուր այցի ընթացքում այցելել նաեւ հայոց հոգեւոր կենտրոն:

Հանդիպման ընթացքում զրուցակիցներն ուրախությամբ նշեցին հայ-ռուսական կապերի զարգացումն ու ամրապնդումը:

Հանդիպմանը ներկա էին Նոր Նախիջեւանի եւ Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Տ. Եզրաս եպս. Ներսիսյանը եւ Հայաստանում Ռուսաստանի դեսպան Անատոլի Դրյուկովը:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍԲ. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԳԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայկազունք՝ Երվանդ Սակավակյաց եւ Տիգրան Երվանդյան

Հայաստանը դաշնակցեց Նորբաբելոնյան եւ Մարական թագավորությունների հետ այնքան ժամանակ, քանի դեռ պայքարն Ասորեստանի դեմ էր, որն սպառնալիք էր ներկայացնում Հայաստանի համար: Բաբելոնի եւ Մարաստանի հետագա նվաճողական պատերազմներին Հայաստանը չմասնակցեց: Պայքարն այս անգամ մղվելու էր Մարաստանի դեմ, որն իր արեւմտյան սահմանը հասցրեց մինչեւ Հալիս գետը՝ ի հաշիվ Հայաստանի եւ Կապադովկիայի, իսկ արեւելքում ծավալապաշտ քաղաքականություն վարեց՝ ի հաշիվ Պարթեւքի եւ Հիրկանիայի:

Մարաստանի հարաբերությունները Բաբելոնի հետ նույնպես սկսեցին կորցնել իրենց դաշնակցային բնույթը եւ դարձան թշնամական: Զգուշանալով Մարաստանի հարձակումներից՝ բաբելոնյան թագավոր Նաբուգոդոնոսոր II-ն ամրացրեց իր պետության սահմանները, ինչպես նաեւ ապաստան տվեց քաղաքական փախստականներին Մարաստանից, որը գրավեց նախկինում Բաբելոնի ազդեցության ոլորտում գտնվող Էլամը:

Բաբելոնը հայացքն ուղղեց դեպի արեւելյան միջերկրածովային երկրները, ուր մրցակցության մեջ մտնելով Եգիպտոսի հետ՝ փյունիկյան քաղաքները գրավելուց հետո ոչնչացրեց Հուդայի թագավորությունը եւ գրավեց նրա մայրաքաղաքը՝ Երուսաղեմը (Ք. ծ. ա. 586 թ.): Հազարավոր հրեաներ գերեվարվեցին Բաբելոն եւ Միջագետքի մյուս քաղաքները. «Արդարեւ, հյուսիսից նրա վրա հարձակվեց մի ազգ... Դրոշ բարձրացրեք երկրի վրա, փող փչեցեք բոլոր ազգերի մեջ, զորագնդեր կանչեցեք նրա (Բաբելոնի) դեմ: Իմ կողմից հրաման տվեք Այրարատյան թագավորություններին եւ ասքանազյան գնդին, նրա շուրջը նետաձիգ սարքե՛ք կանգնեցրեք, հարձակվեք նրանց վրա... Նրա վրա հրավիրեք ազգերին ու մարերի թագավորին» (Երեմ. Ծ 3, ԾԱ 27):

Մարաստանն այդ ժամանակ հին աշխարհի հզոր ռազմաքաղաքական ուժերից մեկն էր, սակայն առաջինն այստեղ հիշատակված է Հայոց պետությունը՝ Արարատյան (կամ Այրարատյան) թագավորություններ անվան տակ: Դա վկայում է հնագույն ժամանակներից Արարատյան թագավորություններ անունով հայտնի Հայաստանի հոգեւոր բարձրագույն նշանակության մասին, ինչն արտահայտվել է պատմահոր խոսքում. «Հայոց աշխարհ... վեհագույնը բոլոր հյուսիսականներից»:

Շարունակությունը՝ էջ 5

Հ.Ա.Ե. Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւելեան թեմի տարեկան համագումարը

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Հիւսիսային Ամերիկայի արեւելեան թեմի հոգեւորականաց տարեկան համագումարը տեղի ունեցաւ ապրիլ 29-էն մայիս 2 օրերուն՝ Արեւմտեան Սփրինկֆիլտի մէջ: Ժողովը, քուէներու մեծամասնութեամբ, թեմակալ առաջնորդ վերընտրեց գերշ. Տ. Խաժակ արք. Պարսամեանը:

Համագումարի բոլոր նիստերուն նախագահեց գերշ. Տ. Խաժակ արք. Պարսամեան: Ներկայ էին 33 հոգեւորականներ եւ 5 սարկաւագներ:

Համագումարը սկիզբ առաւ երկուշաբթի ապրիլ 29, երեկոյեան ժամը 7:00-ին՝ կրօնական արարողութենէ ետք: Առաջնորդ սրբազան հայրը համագումարի ատենապետներ նշանակեց արժ. Տ. Մամբրէ ա. քհնյ. Գուզուեան եւ արժ. Տ. Կարապետ ա. քհնյ. Քոչաքեան, իսկ ատենադպիրներ՝ հոգշ. Տ. Գրիգոր ծ. վրդ. Մագունեան եւ արժ. Տ. Զենոբ քհնյ. Նալպանտեան: Համագումարի օրակարգը նախապէս ղրկուած էր բոլոր հոգեւորականներուն:

Ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին պատգամը Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ-ի: Նորին Սրբութեան պատգամին ի պատասխան ղրկուեցաւ շնորհակալութեան, երախտագիտութեան եւ հաւատարմութեան զգացումներ արտայայտող գիր մը:

Տրուած ըլլալով, որ առաջնորդ գերշ. Տ. Խաժակ արք. Պարսամեան 2002 տարին յայտարարած էր «Ս. Պատարագի տարի»՝ օրակարգի առաջին նիւթն էր «Ծխական խորհուրդներու անդամներուն եւ թեմական պատգամաւորներուն յատուկ Ս. Պատարագի ուսուցման յայտագիրը»: Իւրաքանչիւր հոգեւոր հովիւ զեկուցեց իր ծուխին մէջ կատարուած այդ ուսուցման արդիւնքին մասին:

Համագումարը մեծ ցաւ յայտնեց Սուրբ Երկրի մէջ, մանաւանդ Բեթղեհէմ քաղաքի Ս. Ծննդեան եկեղեցւոյ մէջ եւ շրջակայքը պատահած միջադէպերուն մասին: Որոշուեցաւ, որ նամակով մը, ուղղուած Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռի պատրիարք ամեն. Տ. Թորգոմ արք. Մանուկեանի, համագումարն իր զօրակցութիւնը յայտնէ Սուրբ Երկրի իր եղբայրներուն եւ քոյրերուն:

Արտայայտուեցան 1700-ամեակի ներկայացուցած նշանակութեան մասին եւ բազում այլ հոգեւոր ու թեմական հարցերուն շուրջ:

Իւրաքանչիւր նիստէ առաջ եւ վերջ տեղի ունեցան առաւօտեան եւ երեկոյեան ժամերգութիւններ:

Հինգշաբթի առաւօտ՝ մայիս 2, Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ եւ ներկայ հոգեւորականները հաղորդուեցան:

Դիւան առաջնորդարանի
Նիւ Եորք

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ Ա ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ
(478-490)

Հովհաննես Ա Մանդակունին կաթողիկոսական աթոռ բարձրացավ 478 թվականին, երբ երկիրը գտնվում էր քաղաքական ծանր կացության մեջ: Արտաքնապես, կարծես թե, կրոնական հալածանքներ չկային, քանի որ պարսից արքունիքը, զգուշանալով հայերի հնարավոր նոր ապստամբությունից, որդեգրել էր նոր քաղաքականություն, որի նպատակն էր հասնել հավատուրացության՝ պաշտոններ տալու, տիրույթներ հատկացնելու կամ էլ բացահայտ կաշառելու ճանապարհով: Պարսից արքունիքի քաղաքականությունն իրագործող՝ Հայքի մարզպան Ատրվշնասպի եւ հազարապետ Վեհվեհնամի նմանօրինակ քաղաքականության հետեւանքով ձեւավորվել էր հավատուրաց նախարարների մի խումբ, որը որպես առաջնորդներ ունենալով Գադիշո Խորխոռունուն եւ Գդիհոն Սյունուն՝ պարսից արքունիքին հաճոյանալու եւ նոր տիրույթներ ու կալվածներ ձեռք բերելու համար պատրաստ էր զոհաբերել հայրենիքի եւ ժողովրդի շահերը: Անբարոյական միջնոլորտում ծաղկում էին քսությունն ու մատնությունը, տիրում էր ահի ու սարսափի կացություն: Դժվար էր պատկերացնել, որ այդպիսի գաղջ միջավայրում կաթողիկոսական աթոռը կարող է զբաղեցնել արժանավոր ու հայրենասեր անձնավորություն, որովհետեւ կանոնական օրինավոր ընտրությունը գործնականում դարձել էր գրեթե անհնարին: Հովհաննես Ա Մանդակունու կաթողիկոսանալու համար ժողովուրդը պարտական էր Գյուտ Ա Արահեզացուն, որը շնորհազրկված վիճակում նույնիսկ իրականում իր ձեռքում պահելով հոգեւոր իշխանության լծակները՝ կարողացել էր արժանավոր օգնական ու տեղապահ պատրաստել, որը եւ նրա մահից հետո տիրացավ կաթողիկոսական իշխանությանը: Անունն անգամ հուշում է, որ նա սերում էր Մանդակունիների նախարարական ընտանիքից: Ծնվել է Մանդակունիներին պատկանող Արշամունյաց գավառի Ծախնոտ գյուղում եւ սկզբնաղբյուրների համաձայն՝ աշակերտել է Սահակ Պարթեւին: Մաղաքիա Օրմանյանը գտնում է, որ Հովհաննես Ա Մանդակունին հազիվ թե աշակերտած լիներ անմիջականորեն Սահակ Պարթեւ կաթողիկոսին, ուստի իրավացիորեն ենթադրում է, որ նա պատկանել է վերջինիս աշակերտների աշակերտների թվին, որոնք ուսումնառությունն սկսելով 439 թվականից, այսինքն՝ Սահակ Պարթեւի մահից ոչ շատ առաջ, ձեւականորեն կարող էին իրենց համարել հայոց նշանավոր քահանայապետի աշակերտները, կամ էլ այդ կացությունն առիթ է դարձել, որպեսզի պատմիչները Սահակ Պարթեւին հիշատակեն որպես նոր ձեռնադրված կաթողիկոսի ուսուցչի: Մեզ հասած Հովհաննես Մանդակունու գրչին պատկանող աշխատությունները լավագույն առհավատչյան են այն իրողության, որ նա ստացել է փայլուն կրթություն եւ հմուտ է եղել հունական մատենագիտության մեջ:

Հովհաննես Ա Մանդակունու գործունեության առաջին տարիներն արդյունավետությամբ առանձնապես աչքի չէին ընկնում: Թերեւս կարելի է ենթադրել, որ նա առավելապես զբաղված էր հայրենասիրական ուժերը համախմբելու եւ հավատուրացների պատճառած չարիքները չեզոքացնելու հոգսերով: Սակայն կացությունը շուտով փոխվեց, երբ երկիրը կրկին ապստամբության դրոշ բարձրացրեց: 481 թվին բռնկվեց մի հզոր ապստամբություն, որը պատմագիտության մեջ հայտնի է Վահանանց պատերազմ անունով: Թեեւ հայագիտական ուսումնասիրություններում հենց սկզբից ապստամբության առաջնորդ է հռչակվում 450-451 թթ. ապստամբության հերոս՝ սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանի եղբորորդի Վահան Մամիկոնյանը, իրականում ժողովրդական շարժման իրական առաջնորդը, մինչեւ Ճարմանայնու ճակատամարտում զոհվելը, Սահակ Բագրատունին էր՝ հզոր մտքի տեր պետական-քաղաքական մի գործիչ: Ի տարբերություն Վահան Մամիկոնյանի՝ նա անգամ առերես զրադաշտականություն չէր ընդունել եւ, դատելով մի շարք ուղղակի եւ անուղղակի տվյալներից, ուխտապահ նախարարների փաստական առաջնորդն էր: Ձեռնամուխ լինելով առաջիկա ապստամբության նախապատրաստությանը՝ նա երկու շատ կարեւոր քայլ ձեռնարկեց, որոնք դժվար է գերագնահատել: Նրա մեկենասությամբ հայոց պատմահայր Մովսես Խորենացին գրեց իր դարակազմիկ երկասիրությունը՝ «Պատմութիւն Հայոց»-ը, որը գաղափարական զենք դարձավ հայ ժողովրդի համար՝ դաստիարակելով նրա զավակներին հայրենասիրության ոգով եւ մատուցելով հայերին իրենց սխրանքներով, խիզախումներով ու մաքառումներով լի պատմությունը՝ հնագույն ժամանակներից մինչեւ Մեսրոպ Մաշտոցի ու Սահակ Պարթեւի ժամանակները: Ոչ պակաս նշանակալից էր Բագրատունյաց իշխանի մյուս ձեռնարկումը, որով Մովսես Խորենացին հանձնարարություն էր ստանում տալու Մեծ Հայքի թագավորության աշխարհագրական ու վարչաքաղաքական նկարագրությունը: Վերջինս, որ մարդկությանը V դարում հայտնի քաղաքակիրթ աշխարհի կամ այլ խոսքով օյկումենեի նկարագրության հետ մեկտեղ հայտնի է «Աշխարհացոյց» անունով, ապստամբների համար ծառայեց որպես քաղաքական ծրագիր, թե հաջող ապստամբության դեպքում վերականգնված Մեծ Հայքի թագավորությունն ինչ տարածք եւ սահմաններ պետք է ունենա:

Մինչ Սահակ Բագրատունին աստիճանաբար փորձում էր ձեւավորել ժողովրդական շարժումը, առերես զրադաշտականություն ընդունած Վահան Մամիկոնյանը վարում էր մարզպանության ոսկեհատի պաշտոնը: Մաղաքիա Օրմանյանը հակված է կարծելու, որ Վահան Մամիկոնյանը ոչ թե ոսկի գտնելու եւ արդյունահանելու գործով էր զբաղված, քանի որ Հայաստանում այդ շրջանում ոսկեհանքի գոյությունն արձանագրված չէ, այլ հարկահավաք էր, որի խնդիրն էր պահել հարկահանությամբ հավաքված դրամական միջոցները, սակայն ավելի հավանական է կարծել, որ նա, այնուամենայնիվ, պետության կողմից իրավունք էր ստացել շահագործելու ոսկեհանքերը, որոնք բյուզանդական աղբյուրների համաձայն՝ գոյություն ունեին Տայքի շրջանում:

Շարունակությունը՝ էջ 6

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԳԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայկազունք՝ Երվանդ Սակավակյաց եւ Տիգրան Երվանդյան

Սկիզբը՝ էջ 4

Պատմահայրը գրել է. «Եվ որ արդարեւ այդ ժամանակները մեր ազգը թագավորություն ուներ, վկայում է նաեւ Երեմիա մարգարեն իր մարգարեության մեջ՝ Բաբելոնի դեմ պատերազմի հրավիրելով»:

Հայկազունի հարստության Երվանդյան ճյուղն ստիպված էր դիմակայել Մարաստանի նվաճողական քաղաքականությանը: Այդ ժամանակաշրջանի (Ք. ծ. ա. VI դ.) հայ-մարական եւ հայ-պարսկական հարաբերությունները նկարագրված են հույն պատմիչ ու զորավար Քսենոփոնի (Ք. ծ. ա. V-IV դդ.) «Կյուրոսի վարքը» եւ Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմություն» երկերում:

Մարաց թագավոր Աժդահակն իր թոռանը՝ զորավար Կյուրոսին, ուղարկում է Հայաստան՝ մարական գերիշխանությանը ենթարկելու հայերին: Կյուրոսը խորամանկորեն ձերբակալում է Հայոց թագավոր Երվանդ Սակավակյացին: Երբ Կյուրոսը Հայոց թագավորին հարցնում է, թե ինչո՞ւ նա տուրք չի վճարում, զորք չի տրամադրում եւ ամրոցներ չի շինում, Երվանդը մեծ արժանապատվությամբ պատասխանում է. «Ես ազատության էի ձգտում, որովհետեւ գերադասում էի, որ թե՛ ինքս ազատ լինեմ եւ թե՛ որդիներիս ազատություն թողնեմ»: Երվանդ թագավորի որդին՝ Տիգրանը, Կյուրոսի ուսընկերն էր, եւ հենց Տիգրանի միջնորդությամբ Կյուրոսը հաշտություն է կնքում Երվանդի հետ: Հայոց բանակն այդ ժամանակ բաղկացած էր 8000 հեծյալից եւ 40000 հետեւակից: Հայոց թագավորը զորքով օգնեց Կյուրոսին, որը պատերազմելու էր լեռնական ցեղերի դեմ: Պատերազմն ավարտվեց նրանց հետ խաղաղության պայմանագրի կնքումով:

Տիգրանի եւ Կյուրոսի դաշնակցությունից անհանգստացած՝ Աժդահակը որոշում է դավադրորեն սպանել Տիգրանին: Ամուսնանալով Տիգրանի քրոջ՝ Տիգրանուհու հետ՝ Աժդահակը ծրագրում է նենգորեն իրականացնել դավադրությունը: Նա գիտեր, որ իր դեմ էր հենց իր թոռը՝ հոր կողմից պարսկական ծագում ունեցող Կյուրոսը: Աժդահակը, կեղծ լուրեր տարածելով, փորձում է Տիգրանուհուն տրամադրել եղբոր՝ Տիգրանի դեմ: Սակայն Տիգրանուհին շտապում է նախազգուշացնել Տիգրանին:

Մովսես Խորենացին գրել է. «Երբ այսպիսով չարությունը հայտնի դարձավ, այլեւս ոչ մի խոսքով, ոչ մի խորամանկությամբ չէր կարելի չարությունը քողարկել, եւ այնուհետեւ թշնամական դրությունը գրգռվում էր»: Եվ Հայոց թագավորը զորք է ժողովում՝ Մեծ ու Փոքր Հայքի բոլոր ընտիրներին, Կապադովկիայի, Վրաց եւ Աղվանից սահմաններից, որքան որ կային եւ ամբողջ զորությամբ դիմում է Մարաց կողմերը: «Հակառակության գործը ձգձգվում էր մինչեւ հինգ ամիս, որովհետեւ արագ ու առողջ գործը թուլանում էր, քանի որ Տիգրանը մտածում էր իր սիրելի քրոջ մասին: Նա աշխատում էր այնպիսի մի հնար գտնել, որ Տիգրանուհին փրկվելու ճար գտնի: Երբ այս հաջողվում է, մոտենում է եւ կռվի ժամը»: Գեղապատշաճ է ռազմի պահին Տիգրան Երվանդյանի՝ Հայկազունիներին բնորոշ կերպարով նկարագիրը. «Բայց գովում եմ իմ քաջամարտիկ նիզակավորին, որ բոլոր անդամներով համաչափ էր, մեկը մյուսին ամեն կերպ պատշաճեցրած, կատարյալ գեղեցիկ հասակով, առույգ եւ ուժի կողմից իրեն հավասարը չունեցող»:

Եվ հենց կռվի պահին էլ Տիգրանը հայկյան հարվածով սպանում է իր դեմ բազմաթիվ զորքով ելած Աժդահակին, ինչպես պատմում է Մովսես Խորենացին. «Կռվի ժամանակ Աժդահակի երկաթե ամուր զրահը ինչպես ջուր ճեղքելով՝ Աժդահակին շամփուրում է իր նիզակի ընդարձակ տեգին... Բայց կռիվն սքանչելի էր, որովհետեւ քաջեր, քաջերի հանդիպելով, ոչ մեկը մյուսին շուտով թիկունք չէր դարձնում, ուստի պատերազմը երկարում էր բավական ժամեր, մինչեւ գործին վերջ դրեց Աժդահակի մահը: Այս բարեբախտ դիպվածը նոր փառք էր ավելացնում Տիգրանին»:

Կյուրոսի կողմից Աքեմենյան արքայատոհմի գլխավորած պարսկական պետության հիմնադրումից մեկ տասնամյակ անց հայ-պարսկական միացյալ ուժերը կործանում են Բաբելոնի թագավորությունը: Բաբելոնյան ճակատամարտում հայկական բանակի հեծելազորը գլխավորել է Հայոց թագավոր Տիգրան Երվանդյանը, իսկ հետեւակը՝ Էմբաս զորավարը:

Տիգրան Երվանդյանի պետական գործունեության շնորհիվ՝ Հայկազունի-Երվանդյան արքայատոհմը պահպանեց բնիկ հայրենի՝ Մեծ Հայքի եւ Փոքր Հայքի տարածքները, որոնք ընդգրկում էին ամբողջ Հայկական լեռնաշխարհը: Հայկազունի Տիգրան Երվանդյանին Մովսես Խորենացին այսպես է բնութագրել. «Սա մեկ եւ միակն է Հայկազուններից, որ Աժդահակին սպանեց եւ գերեվարեց նրա տուն ու տեղը եւ Անույշին՝ վիշապների մորը: Նա Կյուրոսին աջակից եղավ՝ Մարաց իշխանությունը տապալելու... եւ մեր բնակության սահմաններն ընդարձակելով՝ հասցրեց մինչեւ հին բնակության ծայրերը: Նա այրերի գլուխ կանգնեց եւ արիություն ցուցաբերելով՝ մեր ազգը բարձրացրեց: Հետեւակ կռվողները ձիավոր դարձան, պարսավորները՝ հաջող աղեղնավորներ, շերտավորները զինվեցին սրերով եւ տեգավոր նիզակներով: Նա խաղաղություն ու շենություն գցեց: Այս եւ այսպիսի ուրիշ շատ բաներ բերեց մեր երկրին այս խարտյաշ եւ մազերի ծայրը գանգուր Երվանդյան Տիգրանը, գունեղ երեսով անձնագեղ եւ քաղցրատեսիլ, երեւելի անձամբ եւ թիկնավետ, կերակուրների եւ ըմպելիքների մեջ պարկեշտ, ուրախությունների մեջ օրինավոր, որի մասին մեր հները, որոնք փանդիռներով երգում էին, ասում էին, թե մարմնի ցանկությունների մեջ էլ չափավոր է եղել, մեծիմաստ եւ պերճաբան եւ լի ամենով, ինչը մարդկությանը պիտանի է»: Պատմահայրը շեշտադրել է Տիգրան Երվանդյանի պարկեշտությունը կերակուրների եւ ըմպելիքների մեջ, ինչը Հայոց թագավորների կերպարի բնորոշ գիծն է եղել, եթե հիշենք նաեւ նրա հոր՝ Երվանդի Սակավակյաց կոչվելը, այսինքն՝ քչով բավարարվելով ապրելը:

Պետական եւ ռազմական գործերում այնքան մեծ է եղել Տիգրան Երվանդյանի նպաստը, որ Մովսես Խորենացին իր «Հայոց պատմության» մեջ միահյուսված է ներկայացրել Տիգրան Երվանդյանի (Ք. ծ. ա. VI դ.) եւ Տիգրան Մեծի (Ք. ծ. ա. I դ.) կերպարները:

Սիրով եւ հպարտությամբ խոսելով Հայկազունիների ժամանակների մասին՝ Մովսես Խորենացին ամփոփել է. «Սիրում եմ ըստ քաջության այսպես կոչել - Հայկ, Արամ, Տիգրան, որովհետեւ քաջերի սերունդները քաջերն են»:

Էդուարդ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր

ԼԱՎԻՆԻԱ ԲԱԺԲԵՈՒԿ-ՄԵԼԻՔՅԱՆ. ԴԻՄԱՆԿԱՐ

Հայաստանի ժողովրդական նկարչուհի Լավինիա Բաժբեուկ-Մելիքյանը 80 տարեկան է, թեպետ շատերին այս թիվը կարող է տարակուսելի թվալ: Աշխույժ, կենսախինդ, հոգով ու մարմնով զարմանալի երիտասարդ, ստեղծագործական ավյունով լեցուն նկարչուհին մեզ հիշեցնում է մեկ այլ տաղանդաշատ հայուհու՝ Մարիամ Ասլամազյանին, որը հոկտեմբերին կբոլորի իր 95-ամյակը:

«Քրիստոնյա Հայաստան» թերթը ի սրտե շնորհավորում է նրանց՝ հոբելյանական տարելիցների առիթով եւ ցանկանում երկար կյանք ու ստեղծագործական նորանոր հաջողություններ՝ ի փառս հայ կերպարվեստի եւ հայրենիքի:

Հայ իրականության մեջ ունեցել ենք բազում, այսպես ասած՝ ընտանեկան, տոհմական մասնագիտություններ ու արհեստներ: Կերպարվեստի բնագավառն էլ զերծ չի մնացել նման ավանդույթից: Մեր ժամանակների նման գերդաստաններից կարող ենք հիշատակել Կալենցներին, Էլիբեկյաններին, Սեդրակ Առաքելյանի, Գաբրիել Գյուրջյանի, Էդուարդ Իսաբեկյանի եւ ուրիշ այլ կերպարվեստագետների ընտանիքները: Այս շարքում իր ուրույն տեղն ունի հիրավի տաղանդաշատ նկարիչ Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյանի ընտանիքը: Մեծ նկարչի երեք զավակներն էլ՝ որդին եւ երկու դուստրերը, շարունակել են հոր գործը, սակայն նրանցից ոչ մեկը, առաջին եւ այն էլ քանքարաշատ ուսուցիչ ունենալով հորը, նրա տված դասերն ու թողած ժառանգությունը, չի կրկնել, չի նմանակել նրան, այլ ընթացել է իր սեփական ու ուրույն ճանապարհով:

Նրանցից ավագը՝ Հայաստանի ժողովրդական նկարչուհի Լավինիա Բաժբեուկ-Մելիքյանը, ծնվել է 1922 թ. Թբիլիսիում, 1951-ին ավարտել Մոսկվայի Վ. Սուրիկովի անվան գեղարվեստի ինստիտուտը, ամուսնացել ռուս նկարիչ Ալեքսանդր Սուխանովի հետ, մշտական բնակություն հաստատել Մոսկվայում: Թվում է՝ բոլոր նախադրյալները կային հայ իրականությունից, հայկական գեղարվեստական մթնոլորտից հեռու լինելու համար՝ մանավանդ ի նկատի ունենալով նաեւ այն պարագան, որ նա մշտապես շփման մեջ է գտնվել ռուսական հարուստ ու հզոր մշակութային ավանդույթների, իր իսկ ուսուցիչների, ինչպես նաեւ մոսկովյան գեղարվեստական կյանքի ողջ էլիտայի հետ: Ինչ խոսք, նրա արվեստի հիմքերն ամրացնող, ազնվացնող գործընթացում կարեւոր դեր է ունեցել համաշխարհային եւ ռուսական մշակույթի լավագույն ավանդույթների իմացությունը, սակայն ոչ դրանք կրկնելու կամ կրկնօրինակելու, այլ դրանց բազմազանության մեջ իրենը որոնելու, գտնելու առումով: Իրենը ազգային արմատներից սերված ժառանգությունն էր, ազգային մշակույթի գանձարանը, որտեղ նա պետք է իր ներդրումը, իր հաստատուն տեղը ունենար: Եվ նա գնաց նախնիների գցած ճանապարհով, ուղի, որը համաշխարհային մշակույթում թողել է իր ոչ պակաս ինքնատիպ, անկրկնելի դրոշմը:

Լավինիա Բաժբեուկ-Մելիքյանը ոչ միայն Հայաստանի նկարիչների միության անդամ է՝ սկսած 1954 թվականից, այլեւ եղել է ու կա բոլոր հանրապետական ցուցահանդեսների, կերպարվեստի խնդիրներին առնչվող միջոցառումների, քննարկումների ակտիվ մասնակիցը: Դժվար է նկարչուհու ստեղծագործական կենսագրության մեջ մատնանշել տարի, որի առնվազն կեսն անցկացրած չլինի հայաստանյան իր արվեստանոցում: Չկան Հայաստանում գյուղ ու շրջան, վայր ու տեղանք, վանք ու եկեղեցի, որ այցելած ու վրձնած չլինի: Նրա ամուր, ինչ-որ տեղ առնական վրձինը մեզ է թողել բնանկարների ու նատյուրմորտների մի ողջ պատկերասրահ՝ ոճական միասնականությամբ, իրերի ու առարկաների ընդհանրացված հիմնագծերով, գույների ու գունաթույրերի զուսպ ու ներդաշնակ անցումներով, ծավալի, մակերեսի ինքնատիպ ու պնդառճ մշակումներով, որոնց շնորհիվ էլ ուզածդ հարուստ հավաքածուում կարելի է հեշտությամբ որսալ նրա ձեռագիրը: Այդ ձեռագիրը բացառապես զերծ է կեղծ ու արհեստական էֆեկտներից, ավելիքի անհարկի ու սին ճոռոմաբանությունից: Ամբողջության մեջ Լ. Բաժբեուկ-Մելիքյանի արվեստն առանձնանում է հայեցիին բնորոշ վեհությամբ ու խստությամբ:

Չնայած նրա վրձնած բազում ու բազմաթիվ հրաշալի բնանկարների, նատյուրմորտների ու կոմպոզիցիոն կտավների՝ նրա արվեստի ակնառու ուժը, նրա վարպետությունն ու գեղարվեստական աշխարհզգացողությունն ամենից հուժկու զգացվում են դիմանկարում, ժանր, որն ամենաբարդն ու ամենադժվարինն է՝ բնօրինակի խորքն ու բարոյահոգեբանական աշխարհը, մարդկային անվերջ դեգերող հոգու խորխորատները ներթափանցելու առումով: Եթե փորձենք մտովի ի մի բերել նրա տարբեր տարիների կատարած բոլոր դիմանկարները եւ ժամանակագրական կարգով քննել դրանք, ապա առավել հստակորեն կդրսեւորվի նկարչուհու բնատուր այն շնորհը, որ կոչվում է գեղարվեստական հոգեվերլուծում: Զարմանալի խոսուն են Լավինիայի դիմանկարները՝ շիտակ ու անկեղծ, մտերմիկ ու անմիջական, հագեցած յուրաքանչյուր անհատականությանը բնորոշ հուզական ու խոհական ազդեցությամբ: Բնորդի ներաշխարհը թափանցելու, նրա հետ ներքին երկխոսության մեջ մտնելու կարողությամբ Լ. Բաժբեուկ-Մելիքյանը, թերեւս բացառությամբ Մ. Սարյանի, անմրցակից է հայ կերպարվեստում: Այս ժանրում է նկարչուհին ցայտուն կերպով դրսեւորում իրեն որպես տաղանդաշատ արվեստագետ: Նրա հերոսները հիմնականում ծանոթ մարդիկ են՝ անվանի արվեստագետներ, մտերիմներ, ընկերներ ու հարազատներ, որոնց որքան ինքը, նույնքան էլ շատ-շատերը գիտեն ու ճանաչում են: Եվ այս պարագան ավելի է սրում նկարչուհու պատասխանատվությունը՝ վրձնվողի կերպարի, նրա հոգեբանության, ներաշխարհի, ինտելեկտի մասին իր սեփական խոսքն ասելու ուղղությամբ: Հաճախ թվում է, թե նա երկար, շատ երկար է ուսումնասիրել, քննել, վերլուծության ենթարկել պատկերվողին, այլ կերպ ասած՝ հասցրել է «յուրացնել» նրա աշխարհը, սակայն դիտելով նրա գեղջկուհիներին, մանավանդ մանուկներին, հասկանում ես, որ գաղտնիքը նկարչուհու վերլուծական քանքարի մեջ է, հենց իր աշխարհում: Մարդու ես-ը ձեւավորող ներքին ու արտաքին հայտերն ամբողջության մեջ տեսնելու, դրանք կտավի վրա սուղ միջոցներով,

բայց բարձր արտահայտչականությամբ բացահայտելու կարողությունը շնորհ է՝ տրված ի վերուստ: Այդ շնորհը սիրելու արվեստն է: Նա սիրում է մարդուն, սիրում անշահախնդրորեն, սիրում՝ առանց երկմտելու: Հոր՝ Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյանից մինչեւ Մարտիրոս Սարյան, Մինաս Ավետիսյանից մինչեւ Ռոբերտ Էլիբեկյան, իր քույր Զուլեյկայից մինչեւ Նանա Գյուլիքեխվյան, հենց իրենից մինչեւ գեղջկուհի Բավականն ու լուսագյուղցի աղջնակը ներթափանցված են կենդանի թրթիռով. նրանք ասես զրուցում, պատմում են իրենց մասին նկարչուհու «վրձնափողից»: Խոսում են սեղմ շուրթերով՝ ճոթքերում պահած «հանածոն», խոսում են կոպերի զանազանակերպ բացվածքում ծվարած աչքերով: Խոսում են արժանապատվորեն՝ թող որ ցավի միջից, հույզ ու ապրումի, կորուստների ու գտածի, կյանքի երկար թվացող ճանապարհին կամ մահվան մոտալուտ նիհրի մեջ: Լավինիան սիրում է նրանց, սիրում առանց խտրականության՝ նրանց բոլորի մեջ տեսնելով Աստծո պատկերը կրող արարածների. «Քանզի ամեն ոք, ով սիրում է, Աստծուց է ծնված եւ ճանաչում է Աստծուն» (Հովհ. Ա 4-7): Ահա այսպես, ավետարանական այս պատգամով է ապրում ու ստեղծագործում Լավինիա Բաժբեուկ-Մելիքյան մարդն ու արվեստագետը:

Աստղիկ ՍՏԱՄԲՈԼՑՅԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ Ա ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ (478-490)

Սկիզբը՝ էջ 5

Եթե խոսքը վերաբերեր սոսկ հարկահավաքությանը, ապա հազիվ թե նա ոսկեհաս կոչվեր, որովհետեւ հարկերը հավաքվում էին առավելապես արծաթյա դրամներով, եւ, որ կարեւորն է, հարկերի չափը եւ մեծությունը խիստ վերահսկելի էին՝ համաձայն աշխարհագրային ցուցակների: Ուստի բնավ էլ պատահական չէր, որ Վահան Մամիկոնյանի գործունեությունը վերահսկելու համար նրան օգնական էր տրված Վրիվ անունով ոմն մի ասորի: Շատ շուտով վերջինս ամբաստանեց Վահան Մամիկոնյանին պարսից արքունիքի առաջ, թե նա ոսկիները ժողովում է ու պահում՝ նպատակ ունենալով դրանցով հունական եւ հոնաց գնդեր վարձել ու ապստամբել: Իմանալով այդ ծանր մեղադրանքի մասին՝ Վահան իշխանը շտապեց Տիզբոն՝ իր հետ վերցնելով հավաքված ոսկիները, հեշտությամբ ցրեց ամբաստանությունները՝ ցույց տալով, որ ապստամբության պատրաստվողը ոսկիները չէր հանձնի պարսից արքունիք եւ իր շուրջը համակիրներ կհավաքեր: Պերոզն ստիպված էր ընդունել Վահան Մամիկոնյանի իրավացիությունը, ուստի վերջինս կրկին հաստատվեց իր պաշտոնում, սակայն այս անգամ՝ առանց օգնականի:

Մոտավորապես այդ ժամանակներում պատերազմ սկսվեց Պարսից տերության եւ Հեփթաղների միջեւ: Ի դժբախտություն Պերոզի՝ պատերազմական գործողությունները

ծավալվեցին բնավ էլ ոչ պարսկական զորքերի օգտին, որը եւ ազատագրվելու հույսեր ներշնչեց պարսկական տիրապետության ներքո գտնվող ժողովուրդներին: Սասանյան գահակալը շուտով ստիպված եղավ Հեփթաղների հետ նվաստացուցիչ հաշտություն կնքել, որից հետո հեփթաղական ճակատում կռվող հայկական զորագունդը հնարավորություն ստացավ երկիր վերադառնալու: Հասնելով Շիրակ՝ հայկական զորագունդը գլխավորող հայ իշխանները լուր ստացան, որ վրաց Վախթանգ Գորգասալ թագավորը սպանել է զրադաշտականություն ընդունած Աշուշայի որդի Վազգեն բդեշխին (Վազգեն բդեշխն ամուսնացած էր Վարդան Մամիկոնյան սպարապետի դուստր Շուշանիկի հետ, որին սպանել էր տվել՝ չհամաձայնելով կնոջն էլ հավատափոխ անելու իր նպատակին) եւ ապստամբել է պարսից դեմ՝ պատերազմական գործողություններ սկսելով պարսկական զորավար Զարմիհր Հազարավուխտի զորքերի դեմ: Խորապես գիտակցելով իր ծանր վիճակը՝ վրաց թագավորը գաղտնի դեսպան էր ուղարկել Հայաստան՝ առաջարկելով ապստամբել Սասանյան տերության դեմ՝ խոստանալով առաջիկա պայքարում հոների եռանդուն օժանդակությունը:

Շարունակելի

Բաբկեն ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

ՀՌԻՓՍԻՄՅԱՆ ԵՎ ԳԱՅԱՆՅԱՆ ՍՈՒՐԲ ԿՈՒՅՍԵՐ

Հայոց Եկեղեցու հայրերը սահմանել են մի շարք տոներ, որոնք առնչվում են հայոց առաջին կաթողիկոս Գրիգոր Լուսավորչի գործունեությանը եւ հայոց առաջին եկեղեցիների հաստատմանը, այլ կերպ ասած՝ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հիմնադրմանը:

Ըստ այս տարվա տոնացույցի՝ մայիսի 27-ին նշվում են Սուրբ Հռիփսիմյան, 28-ին՝ Սուրբ Գայանյան կույսերի հիշատակի տոները, 30-ին՝ Սուրբ Շողակաթ վանքի հիմնադրման տոնը, հունիսի 1-ին՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի ելքը Խորվիրապից: Իսկ հունիսի 2-ին Ս. Էջմիածնի տոնն է:

«Սուրբ կույսեր», Արեւիկ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Ովքե՞ր էին հայերիս համար շատ սիրելի դարձած տոնելի սուրբ կույսերը. դիմենք պատմությանը՝ ուղեցույց ունենալով 5-րդ դարի պատմիչներ Մովսես Խորենացու եւ Ագաթանգեղոսի մատյանները, ինչպես նաեւ «Վարք սրբոց»-ը:

Հռոմի կայսր Դիոկղետիանոսը ցանկանում է ամուսնանալ իր երկրի ամենագեղեցիկ աղջկա հետ: Կայսերն արժանի գեղեցկուհուն գտնելու նպատակով՝ երկրի ամբողջ տարածքով ուղարկված խուզարկուները նկատում են Հռիփսիմե անունով ազնվական ծագում ունեցող օրիորդին, որը բնակվում էր Հռոմի կուսանոցներից մեկում՝ Գայանե անունով մայրապետի գլխավորությամբ: Խուզարկուները Հռիփսիմեի պատկերն ուղարկում են կայսրին, որը ցանկանում է անհապաղ տեսնել կույսին եւ ամուսնանալ: Հեթանոս կայսեր հետապնդումներից խուսափելով՝ Հիսուսին իրենց անձը նվիրաբերած կույսերը գիշերը գաղտնի հեռանում են Հռոմից: Նրանք Եգիպտոսով հասնում են Երուսաղեմ, իսկ ապա՝ Հայաստան: Կույսերը որոշ ժամանակ Վարագա լեռան լանջին բնակվելուց հետո տեղափոխվում են Հայաստանի՝ այն ժամանակվա մայրաքաղաք Վաղարշապատի հնձանները:

Կույսերի թաքստոցը շուտով հայտնի է դառնում հայոց Տրդատ հեթանոս արքային: Նա էլ, Հռիփսիմեին տեսնելով, կույսի գեղեցկությամբ շլացած, ամուսնություն է առաջարկում նրան: Հռիփսիմեն մերժում է նաեւ հայոց արքային՝ չդրժելով Աստծուն տված իր ուխտը: Երբ արքայի մոտ կանչված Գայանե մայրապետն էլ իր հերթին քաջալերում է Հռիփսիմեին, որ նա հաստատուն մնա իր մերժման մեջ եւ երկնային երջանկությունը չփոխանակի երկրային փառքի հետ, մոլեգնած հեթանոս արքան հրամայում է դաժան չարչարանքների ենթարկել քրիստոնյա կույսերին: Այդ օրերին Տրդատի հրահանգով դժնի մահվան են դատապարտվում իրենց հավատքին հավատարիմ մնացած Հռիփսիմեն, Գայանեն եւ նրանց հետ Հռոմից եկած մյուս բոլոր կույսերը:

Այս նահատակությունները կատարվում են այն ժամանակ, երբ սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչը, դարձյալ Տրդատ արքայի հրամանով, դեռեւս բանտարկված էր խոր վիրապում: Երբ նա դուրս է բերվում վիրապից՝ այդ իրադարձություններից խելագարված Տրդատին բուժելու նպատակով, ամենից առաջ հատուկ տապանների մեջ ամփոփում եւ թաղում է կույսերի մարմինները, իսկ հետո՝ կառուցում 3 վկայարան՝ մեկը Հռիփսիմեի եւ իր 32 ընկերուհիների, մյուսը՝ Գայանեի եւ իր 2 ընկերուհիների նահատակության վայրերում, իսկ մյուսը՝ Հնձանք կոչված վայրում, ուր նրանք բնակվում էին: Այս ամենը նա իրագործում է՝ համաձայն Աստծուց իրեն հայտնված հրաշալի տեսիլքի:

Հետագայում այդ վկայավայրերի տեղերում վեր են խոյացել սուրբ Հռիփսիմեի, սուրբ Գայանեի անունները կրող հոյակերտ եկեղեցիները, որոնց գետնափոր մասերում կույսերի տապաններն են: Իսկ երրորդ եկեղեցին Սուրբ Շողակաթ անունն ունի եւ խորհրդանշում է աստվածային Լույսի շողի կաթելը հայոց հողի վրա:

Հռիփսիմյան եւ Գայանյան սուրբ կույս նահատակներն իրենց մահը հավատքի ճշմարտության խարիսխ դարձրին համայն հայության համար:

ՀՅՈՒՐԱՍՐԱՀ «ԲՈՂԲՈՋՆԵՐ»

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻՆ

Ձեր աչքերը հուր արեւ են,
Ձեր հայացքը՝ մեղմ զեփյուռ,
Խոսքերը՝ ծառ իմաստության,
Ու դուք՝ աստված բարության:

Ա՜խ, տարիներ, թռա՜ք, անցա՜ք
Որպես ծաղկած գարնան էջեր,
Ա՜խ, տարիներ, անցաք անձայն՝
Թողնելով լույս, կյանքի շողեր:

Ձեր արեւի վառ շողերը
Ճառագայթ են իմ ճամփին,
Ձեր խորհերի բյուր դասերը
Ուղեկից են ինձ կյանքում:

Այդ կյանքից արեւ եմ քաղում,
Հասակ առնում ու ծառ դառնում,
Ծառ՝ իմաստության ու ծառ բարության,
Որ իմ հայ ազգին պտուղներ ես տամ:

Վերոնիկա ՄԿՐՏՉՅԱՆ (15 տ.), Երեւանի թիվ 27 միջն. դպրոց

ԽԱՉԸ

Խաչ է, խաչ է փրկության,
Ազատում է չարից նա,
Սուրբ է խաչը անկասկած.
Աղոթում ենք լռությամբ:

Հիսուսն է սուրբ Տերը մեր,
Խաչի վրա է խաչվել,
Խաչը սուրբ է անկասկած.
Աղոթում ենք լռությամբ:

Հասմիկ ԲԱԽՇՅԱՆ (10 տ.)
Ք. Կապանի թիվ 1 միջն. դպրոց

«ՍԻՐՈ ՄՈԼՈՐԱԿԻ» ՀԱՐՑԸ

ՔՈ ՃԱՆԱՉԱԾ ԱՄԵՆԱԼԱՎ ՄԱՐԴԸ:

Իմ կյանքում ես շատ եմ հանդիպել բարի, անկեղծ եւ սիրով լի մարդկանց: Յուրաքանչյուր մարդ լավն է յուրովի: Բայց ես կուզենայի պատմել իմ պապիկի մասին: Նրան ես անչափ սիրում եմ:

Երբ ես զրուցում եմ պապիկիս հետ, եւ պահ է լինում, որ թերահավատորեն եմ մոտենում ինչ-որ հարցի, նա ինձ սաստում է՝ ասելով, որ միշտ պետք է հավատալ Աստծուն, Նրա ողորմածությանը եւ առաջնորդվել Նրա պատվիրաններով, որովհետեւ միայն այդ դեպքում է հնարավոր հոգուց հանել թերահավատությունը եւ ազատվել բոլոր մեղքերից:

Առաջնորդվելով պապիկիս այս եւ մյուս խորհուրդներով՝ ես զգում եմ, որ խիղճս ու հոգիս հանգիստ են լինում:

Փիրուզա ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Ք. Վաղարշապատ

ՀՈԳԵ- ԽՈՍՔ

ԻՄ ԱՂՈԹՔԸ

Աստված «հագած» ու Աստված «կապած» էջմիածնեցու համար աղոթքը ոչ թե «հագուստ է տոնական օրվա, այլ նրա շապիկն է մսե» (Պ. Սեւակ): Ուրիշ որտե՞ղ է հայ մարդն ավելի քրիստոնյա ու ավելի հավատավոր, քան էջմիածնում: Էջմիածնի ո՛ր ծայրում էլ աղոթես, կարող ես ասել, որ աղոթում ես Մայր տաճարի հարեւանությամբ: Ամեն առավոտ քաղաքի լռության մեջ այնպես գեղեցիկ ու բարձր են հնչում տաճարի զանգերը, որ մնում է միայն բացես պատուհանը, ու տուն կլցվի անանձնական երջանկության խորհուրդը: Այդ պահին ինչ բառեր էլ որ շշնջաս, շշնջալու ես աղոթքի երկյուղածությամբ:

Վահե ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ
Ք. Վաղարշապատ

«Լուսավորչի տեսիլքը»
Հովհաննես ՍՈՒՊԻԿՅԱՆ (13 տ.)

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱՆՔ

Վերջերս «Սիրո մոլորակի» «Ցուցասրահի» մասնակիցներից Իվետա Նավասարդյանը, Լուիզա Բասենցյանը, Տաթեւիկ Տեր-Սարգսյանը, Արման Միրզախանյանը, Հովհաննես Սուպիկյանը, Գայանե Խաչատրյանը եւ Խաչատուր Նավասարդյանը ստացան ՔԴՔԿ-ի տնօրինության կողմից հաստատված տեղեկանք-վկայագրեր առ այն, որ նրանք հետեւել են ՔԴՔԿ-ին կից գործող գեղանկարչական խմբակի (ղեկավար՝ Արեւիկ Մկրտչյան) դասընթացին:

«Սիրո մոլորակը» ուրախությամբ շնորհավորում է պատանի նկարիչ-նկարչուհիներին եւ մաղթում Աստծո շնորհաբաշխ Աչքի մշտառկա հովանավորությունն ու օրհնությունը:

«Հիսուսը եւ երեխաները»
Տաթեւիկ ՏԵՐ-ՍԱՐԳՍՅԱՆ (13 տ.)

Էջի պատասխանատու՝ ԱՆՆԱ ԱԼՈՅԱՆ

«ՄԱՐԴ» ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Մայիսի 22-ին «Քաղաքացիական ազգային նախաձեռնություն» կազմակերպության նիստերի դահլիճում տեղի ունեցավ սեմինար-խորհրդակցություն՝ «Քրիստոնեությունը եւ մարդու իրավունքները. համադրելիության սահմաններ» թեմայով: Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից հրավիրված էին Տ. Բագրատ վրդ. Գալստանյանը եւ Տ. Ղեւոնդ քահանա Մայիլյանը:

Ստորեւ ներկայացնում ենք Տ. Ղեւոնդ քահանայի բանախոսությունը:

ՍԻՐԵԼԻ՛ ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՅՐԵՐ, ՍԻՐԵԼԻ՛ ՆԵՐԿԱՆԵՐ.

Քրիստոնեական աշխարհընկալմամբ՝ արարչությունը դիտարկվում է որպես մեկ ամբողջություն եւ ոչ անկախ կամ առանձին դիսկրետ երեւույթների հաջորդականություն, որոնց հետագայում հարկ կլինի շաղկապել եւ իմաստավորել: Ծննդոց առաջին գլուխը ցույց է տալիս, որ արարչագործությունը նպատակային ուղղվածություն ունի, որն աստիճանաբար՝ յուրաքանչյուր օր անցնում է մի նոր փուլի եւ վերջում՝ վեցերորդ օրը, ավարտվում մարդու արարումով: Ընդ որում՝ այս վերջին՝ վեցերորդ օրվա գործավարությունն է իմաստավորում նախորդ օրերինը:

Առաջին գլխի թռուցիկ ընթերցումն անգամ ցույց է տալիս, որ մարդը մյուս արարածների հանդեպ գրավում է եզակի դիրք: Մարդու արարումը լրացրեց եւ բացահայտեց տիեզերքը, կենդանացրեց այն, իմաստավորեց առաջին հայացքից կապ չունեցող երեւույթները: Կրոնագիտության մեջ այս տեսակետը հաճախ անվանվում է գոյաբանական գործոն այն առումով, որ այս կամ այն արարումն իմաստավորվում է:

Հասկանալի է, որ եթե մի պահ Ծննդոց առաջին գլխից հանենք վեցերորդ օրվա արարչագործության պատմությունը, ապա անիմաստ կդառնան մնացած հինգ օրերինը: Քրիստոնեական ընկալմամբ, երբ Արարիչը տեսնում է, որ ինչ-որ բան բարի է, ապա դա բավական է հասկանալու համար, որ այդ «բարու» մեջ բովանդակված է մարգարեականությունը ապագայի արարումների համար, եւ կամ այն ամփոփում է հետագա արարումների ծրագիրը, նպատակը:

Աստված Իր պատկերով ստեղծեց մարդկանց, ստեղծեց նրանց արու եւ էգ:

Վեցերորդ օրվա գործավարությունը տարբերվում է նախորդ օրերի արարումների ընթացքից. մինչ վեցերորդ օրն Աստված հրամայում էր, որ ջրերը, երկիրը ծնունդ տան կենդանական աշխարհի զանազան ներկայացուցիչներին, իսկ վեցերորդ օրը Ինքն Իր ձեռքով ստեղծեց մարդուն ու նրա բերանում կենդանության շունչ փչեց, եւ մարդը եղավ կենդանի հոգի:

Ո՞րն է Աստծու պատկերն ու նմանությունը, եւ ինչպե՞ս է այն արտահայտվում մարդու մեջ:

Ինչպես որ Աստված ի զորու է փոխելու բնությունը, աշխարհը՝ Իր կամքի համաձայն, այդպես էլ մարդն է ի վիճակի փոխելու իրեն շրջապատող աշխարհը, բնությունը, քանի որ իրեն տրվել է այդ իշխանությունը: Աստվածային պատկերն ու նմանությունն են մարդուն իշխան դարձնում իր զգայական աշխարհի վրա, եւ միայն նրան է տրված անմահության ձգտումը, մի բան, որը մարդու մեջ աստ-

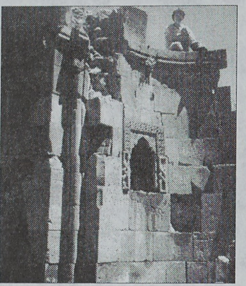

վածայինի հատկանիշն է: Բանականությունը, մտքի եւ արարքների ազատությունը, ստեղծագործելու կարողությունը, մեզ Աստծու կողմից առաջարկված սիրուն սիրով պատասխանելը եւ այս կարգի բնութագրիչները մարդուն վեր են դասում կենդանական աշխարհից՝ շեշտելով նրա աստվածային նմանությունն ու պատկերը:

Մարդուն տրված է կարողություն՝ ճանաչելու իրական աշխարհը, նրա դիրքն այդ պատկերում՝ ճշգրիտ որոշումներ կայացնելու համար: Նրան տրված է նաեւ իր ճանապարհն ազատորեն ընտրելու կարողություն, եւ եթե այն ճիշտ է ընտրված, կարողություն՝ հետեւելու Քրիստոսին (Բ Կորնթ. Գ 17, Հովհ. Ը 32):

Պլատոնն իր «Հանրապետությունում» նկարագրում է մի աշխարհ՝ քարանձավ, որի բնակիչները բանտարկյալներ են, որոնք շղթայված են եւ իրար չեն տեսնում: Լույսի աղբյուրը գտնվում է նրանց ետեւում, եւ նրանք պատերի վրա տեսնում են լոկ շարժվող ստվերները: Նրանց համար իրականությունն այդ պատերի վրայի ստվերներն են միայն, որովհետեւ այլ պատկերներ չէին տեսել: Բանտարկյալներից մեկին հաջողվում է ազատվել կապանքներից, եւ տեսնելով լույսի աղբյուրը, փորձում է դուրս գալ խավարից: Ի վերջո նա դուրս է փախչում ու համոզվում, որ այն, ինչ ինքը տեսել էր մինչ այդ, ընդամենը ստվերներ էին:

Մարդու կյանքն այս իրական աշխարհում, առանց Քրիստոսի, պլատոնյան քարանձավի կյանքն է՝ ստվերներ եւ անիրական ստվերներ: Մարդուն քարանձավին կապող շղթան մեղքն է, որ զրկում է մեզ Արարչի պատկերից ու նմանությունից: Ազատվենք մեղքի կապանքներից, դուրս գանք քարանձավից դեպի լույսը, դեպի Կենդանի Լույսը՝ Քրիստոսը, եւ միայն այդ դեպքում կճանաչենք իրական աշխարհը եւ մեզ:

Քրիստոնեական գնահատականը՝ մարդու եւ մարդկության, հենց այդպիսին է. մեղքի տակ գտնվելով՝ մարդը դառնում է մեղքի ծառա եւ միայն Քրիստոսի փրկագործությամբ է ազատվում կապանքներից ու ճանաչում ճշմարտությունը:

Մարդը նաեւ Աստծու որդի է: Մարդու արարված լինելը նրան կապում է բնությանը եւ ցույց է տալիս մարդու կախվածությունը ժամանակից ու նյութական աշխարհից: Բայց մարդու՝ Աստծու որդի լինելու հետեւանքն է նրա գիտակցականության առկայությունը եւ աստիճանական զարգացումը, փորձառաբար՝ ճիշտ եւ սխալ արարքներ կատարելով՝ կատարելության ձգտելը, ճիգ գործադրելը՝ սխալները վերացնելու համար, եւ այդպես աստիճանաբար ձգտելով ու մոտենալով Իդեալին՝ Հիսուս Քրիստոսին: Այս ձգտումը, նպատակը հենց այն ուժն է, որ կարող է վերափոխել մարդուն, այլ կերպ ասած՝ ՄԱՐԴՈՒՆ ՄԱՐԴ դարձնել: Ցանկացած շեղում այդ ճանապարհից առաջ կբերի Մարդուն Մարդու կերպարանքից զրկելու ուսմունք կամ վարդապետություն: Ուստի մարդը կդադարի մարդ լինելուց, Աստծու որդի լինելուց:

Քրիստոսից բացի, ցանկացած այլ իդեալ ճանապարհ է դեպի քարանձավ: Մեր ժամանակներին բնորոշ ընդհանուր կրոն ստեղծելու գաղափարը՝ համաշխարհային կրոնները միավորելու սկզբունքով, գտել է իր տարածված հետեւյալ ձեւակերպումը՝ «Բուդդան զբոսնում էր Գեթսեմանիում եւ բղավում էր՝ Ալլահ ակբար», գաղափար, որն անհամատեղելի է քրիստոնեական պատկերացումների հետ:

Մարդկությունը մեկ արյունից է ստեղծվել, եւ այդ է նրա՝ Աստծու սերնդին պատկանելու հատկանիշը: «Մեկ արյունից ստեղծեց մարդկանց բոլոր ազգերը, որ բնակվեն ամբողջ երկրի վրա... քանի որ Նրանով ապրում ենք եւ շարժվում ենք եւ կանք» (Գործք ԺԷ 26-27):

Մարդու աստվածային ծագումը գրեթե ամենուր փաստվում է Սուրբ Գրքում: Մեկ զույգի՝ մեր նախածնողների ընտանիքին պատկանելու վարդապետությունը հայտնի է ինչպես Հին Կտակարանում, այնպես էլ Նոր Կտակարանում՝ տերունական խոսքերով եւ առաքելական պատգամներով:

Հետեւաբար՝ մարդու մեջ աստվածային պատկերն ու նմանությունը տեսնելը, մեղքից ազատվելու եւ դեպի Քրիստոսը գնալու ձգտումը, Աստծու սերնդին պատկանելը պետք է լինեն այն սկզբունքները, որոնց հիման վրա կարելի է միայն սահմանել մարդու իրավունքներն ու պարտավորություններն այսօրվա իրական աշխարհում:

ԵՐԲ ԵՀՈՎԱՅԻ ՎԿԱՆԵՐՆ ԵՆ ԹԱԿՈՒՄ ՄԵՐ ԴՌՆԵՐԸ

Հաճախ մեր բնակարանների դռները թակում են անծանոթ մարդիկ, որոնք իրենց Եհովայի վկաներ են անվանում: Նրանք կանգնեցնում են մեզ փողոցում եւ անակնկալի բերելով՝ հարցնում. «Գիտե՞ք, որ շուտով գալու է աշխարհի վերջը»: Մտահոգիչ է նաեւ այն, որ նրանց մեջ կան երիտասարդ տղաներ ու աղջիկներ եւ նույնիսկ երեխաներ: Տարօրինակ է, որ աշխարհում առաջինը քրիստոնեությունն ընդունած ազգի մեջ կարող են գտնվել մարդիկ, ովքեր անդամագրվում են մի աղանդի, որն ասում է. «Ճշմարտությունը՝ ներկայացված Սատանայի կողմից, նույնպիսի ճշմարտություն է, ինչպիսին Աստծո հաստատած ճշմարտությունն է» («Դիտարան», 1879 թ. հուլիս): Անգամ ոչ հավատացյալ մարդուն առնվազն կզարմացնի սա, էլ չենք խոսում մտահոգության մասին:

Եհովայի վկաներին մկրտելիս «Հանուն Հոր, Որդու եւ Սուրբ Հոգու» փոխարեն ասում են. «Հանուն Հոր, Որդու եւ Հոգով ղեկավարվող կազմակերպության»: Մի՞թե պարզ չէ, որ այդ «կազմակերպություն» կոչվածը ոչ թե նոր հավատքի կամ ուսմունքի խնդիր ունի, այլ իշխանության: Մկրտվելով Եհովայի վկան իրեն հանձնում է կազմակերպության տնօրինությանը եւ դառնում նրա հրամանների հլու-հնազանդ կամակատարը, նրա ստրուկը: Այս վնասաբեր ու կործանարար կազմակերպության տնօրինությունն իր անդամներից պահանջում է ընդունել տաբուներ, արգելքներ, որոնք ոչ մի կերպ չեն կարող տեղավորվել XXI դարի քիչ թե շատ տրամաբանություն ունեցող, բանական արարածի ուղեղում: Եհովայի վկաներին արգելվում է նշել տոն օրերը, մասնակցել հայրենասիրական միջոցառումներին, աշխատել ռազմական կամ քաղաքական կազմակերպություններում, ծառայել բանակում, զբաղվել սպորտով, ընտրել կամ ընտրվել, ընդունել արյան ներարկում: Եթե «Դիտարանն» արգելում է վկային սպորտով զբաղվել, ապա դա, արգելքի ողջ անհեթեթությամբ հանդերձ, գուցե սարսափելի չէ, որովհետեւ վնաս է հասցնում միայն վկայի առողջությանը: Բայց ի՞նչ է նշանակում՝ «արգելվում է երգել ազգային օրհներգը եւ հարգանք մատուցել դրոշին»: Սա արդեն ո՛րոշակի կերպով խոսում է այն մասին, որ այս աղանդը (ինչպես, ի վերջո, մնացյալ բոլորը) սոսկ հավատի, դավանանքի խնդիր չի հետապնդում: Եվ այս պարագան պետք է մտահոգի ո՛չ միայն Հայ եկեղեցուն, այլեւ բոլոր նրանց, ում թանկ է մեր նորելուկ անկախ պետությունը:

Պարզից էլ պարզ է, որ դրսից ներմուծված այս աղանդի ներմուծողները հեռահար նպատակներ են հետապնդում: Ի՞նչ երկիր կունենա փոքր մի ժողովուրդ, որը երեկ է անկախություն նվաճել եւ՝ այդ ճանապարհին առաջին քայլերն է անում, եթե այնտեղ գցես մի վարակ, որը խարխլում է ընտանիքի հիմքերը, թուլացնում հայրենասիրության ոգին, արգելում ընտրել ու ընտրվել, արհամարհանք է սերմանում ազգային դրոշի եւ օրհներգի նկատմամբ, թույլ չի տալիս ծառայել բանակում եւ պահանջում է երես թեքել Հայ եկեղեցուց, ազգային այն եկեղեցուց, որ դարեր ի վեր ազգապահպան, հոգեւոր ու մշակութային վիթխարի դեր է խաղացել մեր ժողովրդի կյանքում:

Պարզ տրամաբանությունը հուշում է, որ տվյալ դեպքում գործ ունենք կրոնական աստառ ունեցող քաղաքական կազմակերպության հետ: Սա ինչ-որ անհայտ ուժերի կողմից մշակված ծրագրի կետերից մեկն է, որով փորձում են խարխլել մեր պետականության հիմքերը:

Այս վտանգավոր աղանդի անդամների թիվը տարեցտարի ավելանում է: Չնայած թվացյալ խիստ սահմանափակումներին ու «Դիտարանի» կողմից հաստատված արգելքներին՝ մարդիկ զարմանալի հեշտությամբ են ընդգրկվում այս կազմակերպության մեջ: Մեզնից յուրաքանչյուրը Եհովայի վկա դարձած գոնե մի բարեկամ կամ ծանոթ ունի: Ինչո՞ւ: Գուցե անհրաժեշտություն կա ոչ միայն սոցիալական, այլեւ հոգեբանական վերլուծության:

Բնույթով դեմ լինելով որեւէ հարցի բռնի լուծմանը կարծում եմ, որ մեր մոլորյալ հայրենակիցների հետ պետք է բացատրական աշխատանք տանել, մեղմորեն ու համբերատար պարզաբանել նրանց այդ կազմակերպության բուն էությունը, օգնության ձեռք մեկնել: Չի բացառվում, որ նրանցից շատերն անտեղյակ են «Դիտարան» ընկերության, նրա ղեկավարների քողարկված անբարոյականության, նրա անդամների ինքնասպանության բազմաթիվ դեպքերին, հոգեկան խանգարումներին:

Միայն տրտացավ, հոգատար մոտեցումը, հաճախակի բացատրական հրապարակումները մամուլում եւ համոզիչ ելույթները հեռուստատեսությամբ ու ռադիոյով՝ կարող են դարձի բերել մեր մոլորյալ հայրենակիցներին եւ կանխել նոր անդամների ընդգրկումն այդ քաղաքական վնասակար աղանդի մեջ:

Անահիտ ԱՂԱՍԱՐՅԱՆ
Դերասանուհի

ՎԱԶԳԵՆՅԻՆԵՐԸ... ԱՂՈԹՈՒՄ ԷԻՆ

Մայիսի 24-ին, Հոգեգալստյան տոնի առիթով, Երեւանի կամերային երաժշտության տանը տեղի ունեցավ Սեւանի Վազգենյան դպրանոցի «Լուսավորիչ» երգչախմբի համերգը: Զարմանալի զուգադիպությամբ Հոգեգալստյան խորհրդին միահյուսվեց նաեւ մեկ այլ՝ Սարդարապատի հերոսամարտի՝ հենց մայիսի 24-ի խորհուրդը: 1918 թ. այս օրն էր, որ հայ ժողովրդի միահամուռ ու միասնական գրոհի առջեւ ընկրկեց թշնամու զորքը եւ ետ նահանջեց՝ դուռ բացելով մայիսի 28-ի՝ Հայաստանի առաջին Հանրապետության հռչակման համար: Եվ ահա մայիսյան այս խորհրդաշատ օրը Կամերային երաժշտության տանն ասես սկիզբ դրվեց մի նոր եւ, հուսանք, հեռագնա ավանդության: Ճիշտ է՝ հայ հոգեւոր երգը շուրջ 40 տարի է, ինչ հնչում է բեմահարթակներից եւ այն էլ ո՛չ միայն հայաստանյան, բայց այն, որ հնչի հոգեւորականի կամ ապագա հոգեւորականի շուրթերից, հիրավի, նոր քայլ էր, եկեղեցու՝ դեպի ժողովրդի առավել լայն զանգվածներին սեփական ժառանգությամբ մոտենալու նոր դռնբաց: Եվ այդ դռնբացը

սքանչելի էր: Լեփ-լեցուն դահլիճը դարձել էր համակ ուշադրություն. Վազգենյան դպրանոցի սաները «աղոթում» էին՝ աղոթքին խառնած իրենց պատանեկան հոգու ջերմ ու անմիջական հույզը, երգում էին՝ հոգեւոր երգի, մեղեդու մեջ խմորելով ոչ թե պրոֆեսիոնալիզմին ձգտելու իրենց հավակնությունը, այլ հավատն ու սերն առ Աստված: Հուզված էին բոլորը՝ թե՛ սաներն ու թե՛ դպրանոցի տնօրինությունը՝ հանձինս Տ. Բագրատ վրդ. Գալստանյանի եւ Տ. Մինաս քհն. Մինասյանի, թե՛ խմբավար Շ. Վարդանյանն ու թե՛ ծնողները: Պահը պատասխանատու էր. «սեւանցիները» կղզու մերօրյա հոգեւոր վերազարթոնքի, Հայ եկեղեցու դարավոր ու հավերժալույս ջահից իրենցպատկան «աշտանակն» էին բերել մայրաքաղաք՝ մեծն Կոմիտաս վարդապետի անունը կրող այս օջախը: Շուրջ մեկ ժամ կոմիտասյան ոգին էր թեւածում՝ իր «սաների», վաղվա իր հոգեւոր եղբայրների շուրթերով:

Օրհնյալ սկիզբ, օրհնյալ առաքելություն, որին եւ ցանկանում ենք հավերժական երթ:

Ա. Ս.

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Կրոնական, մշակութային, լրատվական երկշաբաթաթերթ
Հիմնադիր՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոն
Գլխավոր խմբագիր՝ Աստղիկ Ստամբոլցյան
Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝ ք. Վաղարշապատ, ՔԴՔԿ
հեռախոս՝ (0+31) 56780, 54510
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տպարան
Ստոր. է տպագր. 3. 6. 2002 թ.
Տպաքանակը՝ 2500
Գինը՝ 50 դրամ: